



HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Samhällsanalys och kommunikation inriktning statsvetenskap

KANDIDATUPPSATS



Hur påverkar domskrivningen förvaltningsrättens förtroende?

En kvalitativ undersökning om hur parter upplever domskrivningen på förvaltningsrätten i Linköping och Härnösand

Stefan Petric

Domskrivning

Halmstad 2017-06-02

Hur påverkar domskrivningen förvaltningsrättens förtroende?

*En kvalitativ undersökning om hur parter upplever domsskrivningen på förvaltningsrätten i
Linköping och Härnösand*

Abstrakt

Sedan 60-talet har språket i domar och dess process som helhet diskuterats och utretts både i stor och liten skala med syftet att förenkla språket och tydliggöra domarna. Ett återkommande resultat är att dessa undersökningar och åtgärderna som följt har haft lite effekt. I denna problematik tog denna studie sin utgångspunkt för att med hjälp av intervjuer fråga parter inom förvaltningsrätten i Linköping och Härnösand om hur de uppfattar språket. Utifrån parternas svar dras slutsatsen att få saker har blivit bättre inom domskrivningen och att det problematiska mönstret återfinns även inom förvaltningsdomstolarna. Med inneboende diskursanalys och demokratianalys konstateras i uppsatsen att det finns belägg för att det finns en språklig juridisk diskurs, präglad av blindhet inför medborgarnas förutsättningar och med en professionell karaktär som påverkar domarnas utformning. Detta stärks också av att ett ”offentligt” etos med hänsyn till parterna saknas i många domar vilket är oroväckande då den stil som offentligt anställda använder påverkar medborgares syn på den svenska staten i högsta grad. Med detta i åtanke dras slutsatsen att förtroendet för förvaltningsdomstolarna är hotat via den domskrivning som utförs idag och att åtgärder med riktig effekt krävs.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Problem.....	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Definitioner av termer och begrepp.....	5
1.3.1 Vad är förvaltningsrätten?	5
1.4 Vad skiljer förvaltningsrätten från andra domstolar?	6
1.4.1 Tingsrätten.....	7
1.4.2 Tvistemål.....	7
1.4.3 Brottmål.....	7
1.4.4 Ärenden	8
1.4.5 Hovrätt.....	8
1.4.6 Högsta domstolen	8
1.4.7 Förvaltningsrätten.....	8
1.4.8 Kammarrätten.....	8
1.4.9 Högsta förvaltningsdomstolen.....	8
2. Lundquists teori - ett offentligt etos	10
2.1 Gunnarsson och Wennström – Professionell juridisk blindhet	12
3. Tidigare forskning	15
3.1 Språket i domar är ett hot mot demokratin	17
3.2 Det juridiska språket.....	17
3.3 Processuell rättvisa	18
3.4 Sammanfattning av tidigare forskning	19
4. Metod	21
4.1 Förvaltningsrättens målgrupper.....	22
4.2 Metodologisk design för frågeställning 1	23
4.3 Metodologisk design för frågeställning 2	24
4.4 Avgränsning.....	25
4.5 Reliabilitet och validitet.....	26
5. Resultat.....	28
5.1 Resultat av språket i domarna.....	28
5.2 Hur uppfattar parter lagtexter?.....	30
5.3 Motiveringens roll för förvaltningsrättens förtroende	32
5.4 Summering av resultatet	33
6. Analys.....	35
6.1 Analys av Teoretiskt ramverk – Språklig diskurs	35

6.2 Analys utifrån teoretiskt ramverk – offentligt etos.....	37
7. Slutsats	39
8.1 Elektroniska	40
8.2 Tryckta källor	40
9. Bilaga 1 Intervjuer från Förvaltningsrätten i Linköping	
9.1 Bilaga 2. Informationsblad	
9.2 Bilaga 3. Intervjusvar från förvaltningsrätten i Härnösand 2016.....	

1. Inledning

2010 antog Sveriges domstolar en ny strategi gällande utformning av domar och beslut i syfte att öka förtroende för domstolarnas verksamhet. Förtroendet skulle stärkas genom att förenkla språket, resonemangen och göra det enklare att hitta i texterna. Överlag skulle det bli enklare för läsaren att förstå domen eller beslutet (Heuman, 2009). Sedan beslutet togs har ett genomgående uppföljningsarbete genomförts runt om i alla Sveriges domstolar för att systematiskt implementera strategin (Ibid). I år är det sju år sedan domstolsverket inledde arbetet men hur har egentligen domarna förändrats och har förtroendet ökat?

Flertalet studier har undersökt denna frågeställning med fokus på hur anställda inom olika domstolar anser att arbetsmetoderna förändrats. Få studier har dock genomförts gällande domskrivning där studien inriktat sig mot hur parter inblandade i rättsprocesser upplever språket i domarna och vilket förtroende domarna inger. Även vilken typ av domstol som undersökts är ensidigt och flertalet studier har haft tingsrätter som fall medan förvaltningsrätter är marginaliserade som studieobjekt. Detta skapar en tydlig lucka inom domskrivningens fält som kräver mer uppmärksamhet och fler svar, och i denna lucka har min studie sin utgångspunkt.

Genom en kvalitativ studie av domskrivning på förvaltningsrätterna i Linköping och Härnösand har jag ambitionen att reda ut frågetecknen kring hur parter upplever de domar de tagit del av och vad det har för inverkan på deras förtroende för förvaltningsrätten. Studien bygger på intervjuer av parterna som sedan innehållsanalyserats i förhållande till två teoretiska ramverk. Det ena ramverket har i syfte att undersöka huruvida det finns en juridisk diskurs inom förvaltningsrätten som dels formar det språk som finns i domarna men också om diskursen förblindar tjänstemännen från det faktum att gemene man inte har samma juridiska förståelse som dem själva. Det andra teoretiska ramverket har i uppgift att undersöka om domskrivningen inom mina två fall uppfyller kraven på demokrati, då lågt förtroende och svårförståeliga domar kan underminera det som teorin kallar för offentligt etos. Teorierna har därmed ett tvådelat fokus, språklig diskurs och demokrati, vilka jag menar kunna agera tydliga verktyg för att analysera mina fall.

Resultatet av analysen mynnar ut i en avslutande diskussion där demokratisk uppfyllnad gentemot samhällsmedlemmar, förtroende och språklig diskurs debatteras och där slutsatser kring förvaltningsrättens domskrivning formas. Dels kommer studien besvara om förbättringsintentioner liknande domstolsverkets strategi från 2010 har haft någon reell effekt på domskrivningen i mina två fall; ge en deskriptiv bild av hur parter upplever domar de läser; undersöka anledningar till varför domarna ser ut på ett visst sätt via en analys av en språklig diskurs; samt eventuella konsekvenser av domarnas språk på det svenska rättssystemet och den demokratiska regim vi strävar efter att upprätthålla.

1.1 Problem

Hur anställda inom förvaltningsrätten skriver domar har flera gånger utretts och studerats för att öka domarnas tydlighet och formella innehåll. Trots att genomgripande statliga utredningar genomfördes 1980 och återigen 2008 samt 2010 så påvisar många studier idag att språket i domarna inte uppfyller de krav man stadgat (Prop. 1980/81:175 ; SOU 2008:106; Domstolsverket, 2014). Uppsatsen tar alltså avstamp i det utomvetenskapliga problemet som är att parter i en rättsprocess inte begriper sina egna domar då domskrivningen är otydlig. Detta kan leda till att parter överklagar sina domar i onödan trots att man med stor sannolikhet ändå inte kommer få igenom sitt yttrande i kammarrätten. Omprövande leder i sin tur till stora utgifter för staten och lägre effektivitet då personal och resurser fördelas till mål som redan är avgjorda. Det är inte bara ekonomiska och resursbaserade förluster som är konsekvensen, utan förtroendet för Sveriges domstolar kan även ta skada (Sveriges domstolar, 2010). Den processuella rättvisan kan också minska om domen är otydlig vilket enligt flera studier är viktigare för parter förtroende för domstolarna än själva utgången i målet (Hagsgård, 2016).

Många studier pekar på just denna problematik i förhållande till domskrivning men inom fältet finns det få studier med fokus på hur rättsligt inblandade parter uppfattar domarna. Istället har forskare fokuserat på hur exempelvis domare anser att domarna bör utformas eller hur anställda ställer sig till att en högre förståelse i domarna ska uppnås. De studier som genomförts har också ett övergripande fokus på tingsrätterna och större domstolar medan vissa delar av rättsväsendet marginaliseras. Förvaltningsrätter som fall är ett område som ofta saknas i forskningen och med tanke på att domskrivningen har en viktig roll även där, framkallar detta en problematik som är inomvetenskapligt relevant att titta närmare på.

Inom förvaltningsrätten blir domarna hemskickade till parterna och oftast uteblir kontakt eller direkt bemötande av parterna. (Sveriges Domstolar, 2010). Därmed är domskrivningarna i många fall det enda som visar på domens utfall och som påvisar förvaltningsrättens arbete. Vidare blir utformningen av dessa det materiella och ibland enda beviset som utelämnas för tolkning av rättsprocessens avslutade bedömning. Misslyckas man att förmedla domen tydligt är det alltså domskrivningen som är den huvudsakliga faktorn. Inom tingsrätten och domstolar

med större brottsmål är mer direkt kontakt mellan parter och anställda vanligare och där spelar domskrivningar därmed en mindre roll. Med detta i åtanke är domskrivandet det som i förvaltningsrättens fall spelar en avgörande roll för att förmedla och skapa förtroende. Med domskrivningar som betraktas otydliga/felaktiga faller därmed domstolens status, bild utåt och förtroendet kan minska. Att ha ett gott förtroende för rättsapparaten och de inkluderade domstolarna är en viktig del i en fungerande demokrati. Ett lägre förtroende kan innebära mindre anmälningar, otrygghet eller ett misstroende mot den svenska staten vilket kan ha flertalet negativa konsekvenser. En konsekvens är att Sverige som ett demokratiskt system tappar mark då ett högt förtroende ökar den juridiska delen av demokratins funktion och syfte (Sveriges Domstolar, 2010).

1.2 Syfte och frågeställning

Min uppsats har det primära syftet att belysa den problematik som finns gällande nuvarande domskrivning i Sverige utifrån områdena språkdiskurs och demokrati, och därmed göra ett forskningsbidrag inom fältet för domskrivning. Inom forskningen saknas ofta parternas åsikter och förvaltningsrätten som studieobjekt har tilldelats marginellt utrymme. Vidare kommer denna studie fylla en inomvetenskaplig lucka och bidra med ny kunskap och analys gällande språk i domar samt kritik mot hur domar skrivs. Genom två intervjustudier på förvaltningsrätten i Linköping och Härnösand samlar jag material kring hur domskrivningen kan se ut och betraktas av inblandade parter. Syftet är att både dra slutsatser kring vad som kan vara en bakomliggande faktor till hur domarna skrivs idag, och vad för konsekvenser detta kan komma att ha på rättsväsendets förtroende och förhållande till parter. Men studien har också i syfte att öka förståelsen utifrån de två fall som används och därmed bidra med nya insikter samt forskning inom ett tidigare relativt outforskat område. Det intervjumaterial som skapats kommer via en kvalitativ analys med två teorier som verktyg uppfylla detta syfte och därmed besvara följande frågeställningar:

1. *Hur uppfattar parter inom förvaltningsrätten språket i sina domar?*
2. *Utifrån en diskursanalys och en demokratianalys gällande språket i domar, hur kan vi förstå domskrivningens roll samt dess påverkan på förvaltningsrättens förtroende?*

1.3 Definitioner av termer och begrepp

Förvaltningsrättens element och begrepp som används inom organisationen är inte allmän kunskap utan kan ibland vara svåra att följa utan insikt eller erfarenhet av studier och arbete med juridisk inriktning. Nedan ges därför definitioner och kortare beskrivningar av de mest essentiella termer och begrepp som kommer diskuteras i denna studie. Syftet är att bidra med en bred förståelse som förenklar läsningen av studien.

1.3.1 Vad är förvaltningsrätten?

Att få sin sak prövad av en opartisk domstol är en grundläggande rättighet. Förvaltningsrätten är den domstol som avgör tvister mellan enskilda personer och myndigheter. Det är förvaltningsrätten som man vänder sig till om en myndighet har fattat ett beslut som man inte är nöjd med. Förvaltningsrätten har även en utredningsskyldighet enligt lag. Detta innebär att alla mål som kommer in till domstolen utreds. I de flesta fall avgörs målen med hjälp av ett skriftligt tillvägagångssätt, utan att parter behöver ses i rättssalen. Självklart har parter möjlighet att ta sitt ärende vidare till en muntlig förhandling i rättssalen. Om parter inte heller är nöjda med förvaltningsrättens dom har man rätt att överklaga till kammarrätten, via förvaltningsrätten (Sveriges Domstolar, 2010).

Det finns 12 förvaltningsrätter fördelade över hela landet. På förvaltningsrätten arbetar lagmän (chefer över domstolen) chefsrådmän och rådmän men även notarier, föredragande handläggare och administrativ personal. Nämndemän har också en betydande roll inom förvaltningsrätten. Nämndemän är lekmän, vilket innebär att de inte är juridiskt utbildade utan har helt andra yrken. De är politiskt valda, utses av landstingsfullmäktige vart fjärde år och representerar befolkningen. De är dessutom med på alla förhandlingar och får vara med att döma målen tillsammans med en rådmän (Ibid). Beroende på vilken typ av mål som behandlas kan förvaltningsrättens sätt att bedöma variera. Vanligtvis är det en juristdomare (rådmän) och tre nämndemän som tillsammans avgör ett mål. Om det är en tvist där lagligheten i ett kommunalt beslut ska prövas är det en juristdomare samt två särskilda ledamöter som avgör målet inom förvaltningsrätten. I mål som t.ex. fastighetstaxering deltar juristdomare, två nämndemän samt en värderingsteknisk ledamot.

Förvaltningsrätten arbetar oftast med extern kommunikation, vilket innebär att man arbetar med sin målgrupp (Strömbäck, 2014). Förvaltningsrättens målgrupp är parter som på något sätt har kommit i kontakt med domstolen. Målgruppen förväntar sig att domstolen tar partens ärende på största allvar, att man får sina yrkande hörda och att målen döms objektivt. Oftast kommer man i kontakt med förvaltningsrätten via telefon eller mejl. För varje mål har parter sin egna handläggare, det är oftast den personen som man kontaktar om man har några frågor o.s.v. (Sveriges Domstolar, 2010)

Om man betraktar förvaltningsrätten från ett samhällsligt perspektiv fyller myndigheten en väldigt viktig funktion. För att ett samhälle ska kunna fungera krävs att det finns regler för vad samhällets medlemmar får göra och inte får göra. Via förhandlingar prövar domstolen frågor där myndigheter utövar sin makt som påverkar eller rör enskilda individer. Förvaltningsrätten ser sina avgöranden både från ett myndighetsperspektiv samt den enskilde individens perspektiv när man ska bedöma ett mål. På så sätt hjälper förvaltningsrätten samhället att avgöra komplicerade frågor. Om förvaltningsrätten inte hade existerat i vårt samhälle hade stora brister mellan myndigheter och enskilda individer varit ett faktum, myndighetens beslut hade varit betydligt mer till deras fördel än vad det hade varit för den enskilde individen. Därför finns förvaltningsrätten till i vårt samhälle för att avgöra dessa tvister på ett rättvist sätt (Sveriges Domstolar, 2010). Domstolen eftersträvar alltid att parter ska känna sig rättvist bedömda av sitt mål. Man arbetar med människors och myndigheters problem som rör det dagliga livet i olika sammanhang (Ibid).

1.4 Vad skiljer förvaltningsrätten från andra domstolar?

Sveriges domstolar kan delas upp i två olika kategorier, allmänna domstolar och allmänna förvaltningsdomstolar. De allmänna domstolarna består av tre instanser: tingsrätter, hovrätter och högsta domstolen. Här handläggs bland annat brottmål, familjerelaterade mål och tvistemål mellan företag eller enskilda individer. (Sveriges Domstolar, 2010).

De allmänna förvaltningsdomstolarna består även av tre instanser, förvaltningsrätter, kammarrätter och högsta förvaltningsdomstolen. De avgör tvister, främst mellan enskilda och myndigheter. Det kan gälla skattemål, utlännings- och medborgarskapsmål (migrationsdomstolarna), tvister med Försäkringskassan eller kommunen.

De allmänna förvaltningsdomstolarna har hand om tvister mellan enskilda personer och myndigheter. (Ibid)

Det som utgör det allra största skillnaderna mellan de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna är att de allmänna domstolarna som tingsrätten endast behandlar tvister mellan individer. Till skillnad från den allmänna förvaltningsdomstolen behandlas tvister mellan individer och staten (Bretzer, Norén, Ylva, 2014: 155).

1.4.1 Tingsrätten

Målen i tingsrätten delas in i tre kategorier: tvistemål, brottmål och ärenden. (Sveriges Domstolar, 2016)

1.4.2 Tvistemål

Många tvister har en förmögenhetsrättslig karaktär och kan handla om exempelvis krav på pengar, tolkning av ett avtal eller något annat ekonomiskt åtagande. En annan stor grupp av tvistemål är familjerättsliga tvistemål till exempel mål om skilsmässa eller mål om barns boende, umgänge och underhåll (Ibid).

1.4.3 Brottmål

Tingsrätterna handlägger och dömer också i brottmål. Det kan till exempel handla om våldstillgrepps-, narkotika-, skatte- eller trafikbrott.

När det förekommer misstanke om brott är det polisens uppgift att utreda misstanken genom en så kallad förundersökning. Ansvarig för förundersökningen är polis eller åklagare, som också tar ställning i frågan om målet ska föras vidare till domstol. Målet förs vidare genom att åklagaren väcker åtal i tingsrätten och ett brottmål registreras (Ibid).

1.4.4 Ärenden

Utöver tvistemål och brottmål beslutar tingsrätten i ärenden som till exempel rör adoption, förvaltare, konkurs och god man (Ibid).

1.4.5 Hovrätt

Om en part inte är nöjd med tingsrättens avgörande, är det i de flesta fall till hovrätten man ska överklaga till. Hovrätten är nämligen i andra instans i frågor som rör brottsmål, tvistemål och andra domstolsärenden som redan har behandlats av tingsrätten. (Ibid)

1.4.6 Högsta domstolen

Är en part inte nöjd med vare sig tingsrättens eller hovrättens avgörande, är det högsta domstolen den sista instans som man kan överklaga till. Högsta domstolen är prejudicerande, d.v.s. vägledande för hur senare mål ska bedömas (Ibid).

1.4.7 Förvaltningsrätten

Förvaltningsrätten är en allmän förvaltningsdomstol och handlägger mål som främst rör tvister mellan enskilda personer och myndigheter. Det kan gälla ett skattemål, utlännings- och medborgarskapsmål (migrationsdomstolar), en tvist med försäkringskassan, kommunen eller socialnämnden. Förvaltningsrätten prövar också vissa ansökningsmål, t.ex. omhändertagande av unga eller missbrukare (Ibid)

1.4.8 Kammarrätten

Om en part inte är nöjd med förvaltningsrättens avgörande, kan man i regel överklaga till kammarrätten. Dock krävs det att ett prövningstillstånd beviljas för att kammarrätten ska ta upp ett överklagat mål. De allra flesta målen i kammarrätten har först prövats och avgjorts av en förvaltningsrätt. Det finns endast fyra kammarrätter i Sverige (Ibid).

1.4.9 Högsta förvaltningsdomstolen

Högsta förvaltningsdomstolen prövar avgöranden som överklagas från någon av de fyra kammarrätterna i landet. Högsta förvaltningsdomstolen är förvaltningsdomstolen motsvarighet till

högsta domstolen och har till huvuduppgift att skapa prejudikat som vägleder hur senare mål ska bedömas (Ibid).

För att avgöra vad som skiljer förvaltningsrätten från andra domstolar i Sverige kan slutsatsen dras att det endast är målen som skiljer domstolarna från varandra. De allmänna domstolarna berör allra främst brottsmål medan den allmänna förvaltningsdomstolen behandlar mål som avgör tvister mellan enskilda samt myndigheter.

2. Lundquists teori - ett offentligt etos

Demokratins innebörd och element har diskuterats av flertalet forskare genom historien. Vad en fungerande och välmående demokrati ska innehålla är en vanlig frågeställning som oftast inte har ett enkelt svar. Vad många dock är eniga om är att en demokrati bör innehålla och respektera flera viktiga värden (Hague & Harrop, 2013: 89; Lively & Reeve, 2007).

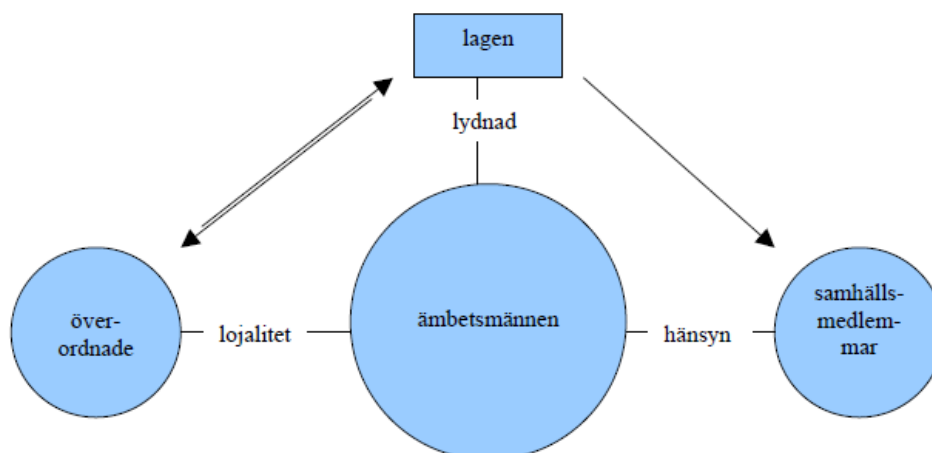
Den tidigare professorn i statsvetenskap Lennart Lundquist har utvecklat en mycket omdiskuterad men ofta vetenskapligt använd teori kring demokratins funktion där han framförallt diskuterar demokratins kvalitet och värden. Lundquist uppmärksammar det faktum att demokratiteori och diskussion sällan omfattar förvaltningen. Med förvaltningen syftar Lundquist på alla anställda inom det offentliga, från poliser till lärare och domare. Dessa menar han har mest direktkontakt med samhällets medborgare och vidare spelar de åtgärder, som denna del av förvaltningen genomför, den centrala rollen när förtroende och allmänt värde hos det offentliga ska värderas. Intresset för denna centrala del har underminerats, och istället koncentrerats på den politiska utvecklingen fram till och med det politiska beslutet (minus förvaltningens insatser i beredningsprocessen) och vad som sedan sker med beslutet har uppfattats som en ren automatik. Vidare har en gräns dragits mellan politik och förvaltningen inom demokratisk teori. De som har kunskap om förvaltningen och dess sätt att verka, vet att denna uppfattning är felaktig. Snarare är det mer motiverat att se beredning – och implementeringsprocesserna, i vilka förvaltningen verkligen är i den centrala aktören, som politikens kärna. Allra främst gäller detta implementeringen från de aktörer inom förvaltningen som har den egentliga kontakten med medborgarna. Därmed är det någon i förvaltningen som slutligen har makten att avgöra de politiska åtgärdernas utformning, vilken sedan bedöms av medborgarna som avgör den grad av värdering som det offentliga tilldelas (Lundquist, 2001: 2). I denna studie är värderingen med fokus på förtroende den slutgiltiga del som ska analyseras vilket gör Lundquist demokratiteori relevant.

Att tjänstemän kan vara garanten för rättssäkerhet, demokrati och lagenligt beslutsfattande svensk debatt framför allt understrukits av just Lundquist. Han hävdar att ”*Den politiska demokratin kommer inte att fungera utan att ämbetsmannen fullgör sina uppgifter som demokratins väktare*” (Lundquist, 1998). Lundquist deklarerar även att ämbetsmännen bör agera

utefter sitt offentliga etos, d.v.s. de demokrativärden som bör styra den offentliga verksamheten och som bör genomsyrar beslutsfattandet i det offentliga. Lundquists demokrativärden är: 1. Politisk demokrati 2. Offentlig etik 3. Rättssäkerhet.

Värde nummer två gällande offentlig etik är det värde som kommer analyseras i denna studie. Värdet är direkt kopplat till språk och bemötande inom ämbetsmännens roll, där denna ses som förmedlare av en stil anpassad för medborgaren. Rättssäkerhet och politisk demokrati berör andra delar av demokratins funktioner och har inte någon direkt koppling till domskrivning, vilket motiverar utelämnandet av dessa i denna studie.

I sin teori beskriver Lundquist ämbetsmannarollens position inom förvaltningen och förklarar vilken stil han anser att ämbetsmannen bör ha i förhållande till samhällsmedlemmarna (Lundquist, 1998). Han menar att stilen gentemot samhällsmedlemmarna är ett av de tre problemområdena som utgör en viktig del i relationsetiken för förvaltningen och vidare för den politiska demokratin. Med stil syftar Lundquist till hur ämbetsmännen behandlar medlemmarna i möte med dem och i skrift riktat till dem. Stilen menar han har ett egenvärde då bemötandet i sig påverkar samhällsmedlemmarnas värdering av myndigheten och – indirekt av hela staten. Att förvaltningsprocessen följer den norm som säger att den offentliga verksamheten är till för samhällsmedlemmarna och inte tvärtom menar han måste följas för att uppnå ett fungerande offentligt etos. Nedan visas det hur Lundquist menar att det offentliga etoset utifrån ämbetsmannen bör vara utformat utefter de etiska grundrelationer som ingår där (Ibid).



Ämbetsmännens etiska grundrelationer (Lundquist, 2001: 17).

Han skriver: ”En ämbetsman som förfäktar vårt offentliga etos i motsättning till överhet, arbetskamrater och andra aktörer... visar just ämbetskurage. Om vårt offentliga etos ska få genomslag i verksamheten måste vi kräva ämbetskurage av alla ämbetsmän” (Lundquist, 1999). Av denna anledning fungerar offentliga tjänstemän som demokratins väktare.

I min forskningsdesign kommer denna teori operationaliseras för att observera huruvida de intervjuas som studien skapat uppfyller det offentliga etos som Lundquist beskriver. Eftersom teorin påpekar ämbetsmän d.v.s. de anställda i förvaltningen (författare av domar) som den del vilken påverkar förtroende och värde från medborgarna mest, är teorin väl anpassad för analysen. Även det faktum att teorin statuerar det offentliga etos, med ingående krav på hänsyn gentemot samhällsmedlemmarna, gör den operationell för att testa om ämbetsmännen inom förvaltningen uppfyller demokrativärdena. Denna design har som sagt ambitionen att utöka förståelsen inför vad de intervjuade parterna anser om förvaltningen och vad detta säger om domskrivningens roll i förhållande till förtroendet för förvaltningsrätten

2.1 Gunnarsson och Wennström – Professionell juridisk blindhet

Forskning visar att de som arbetar inom ett yrke tenderar att tillägna sig ett speciellt språkbruk, något som kan få kontraproduktiva effekter inom domstolsväsendet (Gunnarsson 2009, Wennström 1996). I Britt-Louise Gunnarssons bok *Professional discourse* diskuterar hon olika faktorer som påverkar skapandet av språk inom olika professioner. Hon menar att alla texter reflekterar situationen där de skrevs vilket gör kontexten nödvändig att studera om man vill undersöka språket inom en specifik diskurs närmare. Med begreppet professionell diskurs menar hon det språk (kommunicerat i tal och skrift) som används i en profession, dels medlemmarna emellan, dels för professionella ändamål. Hon menar att texter som produceras inom den professionella diskursen oftast är riktade till andra experter inom området, d.v.s. att jurister endast använder ett språk som de själva förstår.

Den professionella diskursen tillhör alltså medlemmarna i den specifika yrkesgruppen, och det språk som används lärs in under utbildningen och sedan genom socialiseringen till gruppen, och yrket. Den professionella diskursen står i kontrast till den privata, till vilken alla

inom en språkgemenskap tillhör och där språket tillägnas på ett mer omedvetet sätt (Gunnarsson, 2009). Gunnarsson nämner även att konventionen gör att professionella och medborgares diskurs skiljer sig åt. Hon talar om att man förväntar sig t.ex. inte att en domare ska använda samma formella språk i sitt privatliv som han/hon använder i rättssalen eller vid domskrivning. Att skilja på de språkliga beteendemönstren i den professionella och medborgares diskurs kallar författaren för ”*professionell kommunikativ kompetens*” (Gunnarsson, 2009).

Gunnarsons teori kan enkelt kopplas samman med en annan forskare inom fältet: Bo Wennström. Att inte vara medveten om vad allmänheten utanför den juridiska världen begriper eller inte begriper, kan enligt Wennström härledas till vad han kallar en blindhet för vardagligt språk. I sin extrema form menar han att juristen tror att den egna språkanvändningen och synen på språket är norm för all övrig språkanvändning i samhället. Orsaker till denna blindhet menar han är att jurister använder skriftspråket som ett redskap i sitt arbete och i kontexter som är beroende av texter. Deras förhållande till språket är med en objektiv syn som gör att språket ses som statiskt. Det juridiska språkets formella natur menar han är ytterligare en bidragande faktor till att jurister kan få en alltför inskränkt syn på språket (Wennström, 1996). Blindheten kan yttra sig på olika sätt:

- En omedvetenhet om att begrepp kan ha flera betydelser, även utanför juridiken.
- En ytlig syn på språket som objektivt, och som en ”rättsmetod”.
- Juristen glömmer bort att utomstående inte besitter den specifika kunskap som används inom juridiken, och använder juridiska facktermer (Wennström, 1996).

Han problematiserar blindheten för allmänspråk och ställer det mot de varierande användningsområdena av juridiska fackord utifrån juristernas användning, allmänhetens användning och användningen i lagtexter. Juristerna själva har god kunskap om termerna och är väl insatta i den juridiska världen. De använder termerna traditionsenligt utifrån hur de bör läsas, tolkas och appliceras och är medvetna om att betydelsen hos termerna kan variera beroende på användningsområde inom juridiken. Allmänhetens användning av juridiska termer varierar beroende på grad av kontakt med rättsväsendet, där individer med god kontakt också har god kunskap om termerna (Wennström, 1996). En majoritet av allmänheten är dock inte införstådd

med betydelsen hos många av de juridiska fackorden och delar enligt Wennström ofta inställningen att de är meningslösa att känna till.

Han menar vidare att den formalitet som uttrycks inom juridiken kan förklaras med att hela det juridiska arbetet är formellt till sin natur. Kraven på stabilitet och juridisk korrekthet i de beslut som tas och att juristers övergripande uppgift är att vidta åtgärder, menar han uttrycker denna regelstyrda formalitet. Formaliteten färgar av sig på både det juridiska språket och juristernas beteende. Likt kraven på beslutsfattandet förväntas både språket och juristerna vara; korrekta, objektiva och okorrupta. Den formella attityd som många jurister uttrycker kan därför, enligt Wennström, förklaras utifrån juridikens natur (Wennström, 1996).

Med grund i Gunnarssons och Wennströms teorier kan man dra slutsatsen att det juridiska språket kan skilja sig markant från det språk gemene man använder. En speciell diskurs formas ofta mellan de juridiskt anställda vilket ibland mynnar ut i en blindhet inför det allmänna språket. Dessa teorier kommer utgöra mitt teoretiska ramverk då jag vill analysera huruvida språket inom domskrivningen på respektive förvaltningsrätter är präglade av en juridiskt professionell diskurs med ett språk som för parter verkar svårförståeligt.

Gunnarssons och Wennströms teorier har i denna studie integrerats i ett teoretiskt ramverk med namnet ”*professionell juridisk blindhet*” (PJB). I ramverket, som operationaliseras tydligare i metodstycket, har indikatorer från de båda teorierna kombinerats i en analytisk design som ämnar undersöka huruvida det existerar en språklig diskurs och en blindhet inom förvaltningsrätten. Tanken med ihop slagningen av teorierna är att öka reliabiliteten för att undersöka diskursens vara eller icke vara inom förvaltningsrätten. Ett annat argument är att teorierna komplimenterar varandra på ett passande sätt, dels för denna studie men också för de liknande elementen och det bräddade analysverktyg som en hopslagning innebär.

I enlighet med de vad som beskrivs i mitt metodkapitel kommer de semistrukturerade intervjuer jag genomfört ge svar vilka kan indikera att domskrivningens språk har en speciellt svår struktur med svåra ord, och intervjuerna kommer därmed agera som material för att testa den integrerade teorin (PJB) med dess indikatorer. Ambitionen är att dra slutsatser kring språket i domarna i förhållande till teorin och därmed svara på frågeställning 1.

3. Tidigare forskning

Gällande språkligheten i domskrivningen för de svenska domstolarna finns det ett flertal tidigare studier. De flesta av dessa är genomförda på en övergripande och nationell nivå där framförallt olika tingsrätter har undersökts. En fördjupande studie på förvaltningsrättslig nivå har aldrig tidigare genomförts vilket gör denna studie unik. Även den medborgarfokus som denna studie har är ovanligt då de flesta tidigare studierna inriktat sig på den roll lagstiftare och juridiska ämbetsmän haft i förhållande till domskrivningen. Med medborgarfokus syftar studien på att dra slutsatser från intervjuer av medborgare (d.v.s. parter som berör förvaltningsrättens mål) vilka är inblandade i rättsprocesser, detta är ett högst direkt och kvalitativt tillvägagångssätt som även det är mindre använt i tidigare forskning.

SOU:s utredningar var först med att utreda frågor om språk i domar. De första riktlinjerna för den språkliga utformningen av officiella texter gavs ut av statsrådsberedningen år 1967. Dessa riktlinjer tar särskilt sikte på språket i lagar. Svea hovrätt gjorde en speciell inriktning på språkvården 1984 med skriften ”*Språket i domar och beslut*”. Syftet med skriften var att inspirera domstolsjuristerna till en modernare språkbehandling samt en ökad medvetenhet gällande språkfrågor (Domstolsverket, 2005).

Från lagstiftarens sida har inte utformningen av domar genom åren varit föremål för något större intresse. I 1999 års rättegångsutredning betänkande ”*En modernare rättegång*” (SOU 2001:103) beskrivs bl.a. domskrivningens utveckling ur ett historiskt perspektiv och det redogörs för de motiveringskrav som följer Europakonventionen och den nuvarande svenska lagstiftningen inom området. Syftet var att försöka undersöka om det går att främja domstolarnas arbete genom ett system där avgörandet inte skrivs ut fullständigt, i sådana fall där varken parterna eller någon annan har behov av det. Utredningen kunde konstatera att rätten, utöver att ange vad som är bevisat, också bör upplysa varför den har funnit något bevisat. I detta sägs ligga en redovisning av hur rätten bearbetat bevismaterialet. Domen ska kunna ge en upplysning både om samt hur rätten sammanställt materialet och vilka bevis som enskilt eller tillsammans styrkt en viss händelse (SOU 2001: 103. 279) (Regeringens proposition, 2004: 279).

Utredningen diskuterar sedan lämpligheten av att utöka möjligheten att utforma domar i s.k. förenklad form och framhåller i det sammanhanget att det borde vara vid ytterligt få tillfällen, som det kan sägas ligga i linje med ett medborgarperspektiv att reducera parter och andra intressenters möjlighet att få en dom i ett sak-prövat mål som uppnår de lagfästa minimikraven. Utredningen lämnar därför inga förslag om ändring av reglerna om domskrivning (SOU 2001: 103. 286).

Sedan dröjde det till 1997 då regeringen uppdrog regleringsbrevet för domstolsväsendet åt Domstolsverket att arrangera diskussioner. Dessa diskussioner bedrevs mellan domare vid de allmänna domstolarna, domare vid de allmänna förvaltningsdomstolarna (rådmän), åklagare och även advokater om vad som är kvalitet i domstolsverksamheten. Diskussionerna utmynnade i att Domstolsverket gav ut rapporten ”Kvalitet i domstolsverksamhet” (Dnr 184, 1997). Rapporten belyser att god kvalitet gällande domstolarnas avgörande innebär att de ska vara juridiskt riktiga, innehålla utförliga samt begripliga domskäl och inneha ett tilltalande utseende samt vara helt utan brister i såväl text som typografi.

I en ytterligare rapport från oktober 2004, *Hållbara domslut – en förtroendefråga för rättsväsendet* (2004), konstaterar en förtroendegrupp inom åklagarmyndigheten att det inom domstolsväsendet bl.a. saknas uttalade kriterier för vad som är god kvalitet när det gäller utformningen av domskäl. Vidare framhålls att domar bör utformas på ett begripligt sätt så att alla berörda kan förstå deras innehåll och innebörd samt därunder hur rätten har bemött framförda invändningar.

En annan betydelsefull forskning som gjorts tidigare är ”*Förstår vanliga människor innebörden av juridiska domar?*” gjord av Ulrika Ekman Öst från Mälardalens högskola berättar författaren att syftet är att ta reda på om den så kallade vanliga människan, som kan tänkas möta det juridiska språket, förstår innebörden i juridiska domar. Förstår en vanlig människa som kommer i kontakt med det juridiska språket vad som skrivs i domarna? Författarens följdfråga är om det är meningen att en juridisk dom ska vara begriplig för medborgaren? Människor med olika bakgrund och etnicitet möts i en domstol och att språkligt kunna mötas på lika villkor är ett naturligt önskemål för parter. Författaren uppger i sin uppsats att det finns rådmän som själva kan vittna om att domstolarnas språk kan vara ålderdomligt och svårbegripliga.

Kritiken som förekommer går ut på att domar och beslut skrivs på ett språk som oftast är mer anpassade för just jurister. Ekman Öst har i sin studie använt sig av enkätundersökningar i ordförståelse där 71 vuxna personer har svarat på frågor om 35 avancerade ord, både juridiska fackord samt allmänt svåra ord som författaren har plockat ur autentiska domar (Ekman Öst, 2008).

3.1 Språket i domar är ett hot mot demokratin

Frick & Malmström (1978) har utfört en studie i ordförståelse menar att brister i språkförmågan hindrar många från att utveckla inneboende möjligheter och drar det hela till sin spets genom att påstå att skillnader språkform och språkbehärskning drar upp svår överstigitliga klassgränser i samhället, vilket i sin tur leder till språkklyftor som skapar problem i samhället och som även kan ha effekten att förtroendet för domstolen minskar. Frick och Malmström förklarar att den språkliga kommunikationen är ett kärnproblem för demokratin. Författarna ifrågasätter hur information ska nå fram till alla som inte behärskar det rådande uttryckssättet.

Precis som Frick & Malmström anser även Margareta Westman (1980) att språkproblem i samhället kan leda till demokratiska problem. Margareta berättar att:

”I ett samhälle som vårt där vi betraktar myndigheterna som demokratiska verktyg och där vi har en offentlighetsprincip, i ett sådant samhälle måste myndigheter och medborgare kunna förstå varandra”.

I en undersökning gjord av språkvårds-projektet: ”*Visst går det att förändra myndighetsspråket!*” av Åsa Wedin undersöker hon specifika ord som kan vara svåra att förstå för parter (Åsa Wedin 1993). Studien fokuserar på ord som är svårförståeliga och som parter tvingas slå upp, eller i värsta fall feltolkar. En annan som uppmärksammar dessa tolkningssvårigheter i förhållande till demokrati är Åsa Sahlquist (Sahlquist, 1984). Hon uppmärksammar hotet mot den kommunala demokratin på grund av obegripligt språk i domar och menar att det dessutom får allmänheten att börja misstro sina myndigheter och ämbetsmännen (Ibid).

3.2 Det juridiska språket

Louis de Geer är en annan kritiker och forskare inom domskrivningens område som påvisar frågetecken gällande juridiskt språk i domar. Hon beskriver tydligt den juridiska stilen:

”Om den juridiska stilen att den rätt kraftiga och värdiga lagstilen är företrädesvis tydlig, kort, allvarsam, ren och oprydd, där tydlig innebär otvivelaktiga entydiga ord, kort att man inte använder längre eller fler ord och formuleringar än nödvändigt. Allvarsam betyder att lekfull inte passar i sammanhanget, ren att svenska ord ska användas och slutligen oprydd som betyder att djärva bildliga uttryck inte passar till stilen” (Bergman 2005).

Juridiska texter är jämfört med andra fackspråk mycket termtäta. Många termer ser ut som allmänspråkliga men har en specifik juridisk-teknisk innebörd (Jensen, Rylander & Lindblom 2006). I *”Språk och struktur i domar och beslut”* (2005) som är en skrift utarbetad av en arbetsgrupp bestående av anställda vid domstolsverket och vars första upplaga gavs ut 1999, poängteras just vikten av att domar bör vara avfattade på ett sådant sätt att de är begripliga även för personer som inte har studerat juridik.

3.3 Processuell rättvisa

Studier inom domskrivning påpekar inte bara språkval och demokratiska kopplingar utan en del forskning inriktar sig även mot domskrivning och processuell rättvisa. Den processuella rättvisan innebär även att de principer som kännetecknar en rättsstat kan uppfattas av parter och allmänheten i domstolens verksamhet. Det rör legalitetsprincipen (1: a kap). Första paragrafen 3st. RF, att den offentliga makten utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda individens frihet och vänlighet. Dessa studier visar att processuell rättvisa är viktigare för parternas förtroende för domstolarna än vad utgången i själva målet är. Även om parter går som förlorare ur en förhandling ökar deras villighet att agera i enlighet med domstolens domar om den är processuell rättvis. Den processuella rättvisan siktar in sig på *hur* en domstol ska hantera samt avgöra målen samt om processen i domstolen har uppfattats som rättvis. Dessa studier drar även slutsatsen att det inte är effektivitet i form av snabba avgöranden till låga kostnader som påverkar allmänhetens förtroende för domstolarna allra främst. Det är istället den processuella rättvisan som påverkar parternas förtroende för domstolen.

Processuell rättvisa har sammanställts i ett fyrdelat teoretiskt ramverk som enligt vissa forskare bör påverka om allmänheten och parter uppfattar att domstolarna utövar processuell rätt-

visa. Dessa är: ” (1) Att parterna uppfattar att de får komma till tals i domstolen, (2) att domstolen uppfattas som neutral och opartisk, (3) att parterna upplever att de blir behandlade med respekt och (4) att domaren inger parterna förtroende (Tyler, 2007).

Ifall domstolarna uppfyller dessa krav visar forskningen att allmänhetens förtroende för domstolarna ökar. Exempelvis kan det leda till att människor blir mer benägna att vända sig till en domstol istället för att utöva någon form av privat vedergällning. Allmänheten blir också mer benägen att samarbeta med domstolarna bland annat genom att vittna under rättegångar. Utöver ökat förtroendet för domstolarna, ökar på kort och lång sikt, också parter villighet att acceptera och agera i enlighet med domstolens domar och beslut (Ibid). Det leder i sin tur till att domstolarnas domar och beslut får en större effekt i samhället.

3.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Jag har i detta avsnitt beskrivit att det finns en bred forskning som berör flera olika aspekter av domskrivning och dess effekter. Sedan 60-talet när de första studierna gällande språk i domar genomfördes har domskrivningen fått utstå en ifrågasättande ton av kritik och frågor riktade mot språket som används. Relevansen av studierna är tydlig och förståelig och påpekar flertalet gånger hur essentiellt det är att Sveriges domar främjar demokrati och myndighetsutövande där medborgaren är i fokus. Trots denna relevans och studierna på 60-talet, görs det fortfarande studier där domskrivningens funktion prövas. Studien från 2004 ” *Hållbara domslut – en förtroendefråga för rättsväsendet*” är ett tydligt exempel. Där framhålls det att domar än idag måste fortsätta sträva efter att bli förstådda av alla berörda och att detta är en hjärtefråga för rättsväsendets förtroende. Detta trots att Frick och Malmström, redan 1978, framhöll brister i språket som ett tydligt hot mot demokratin, uppföljt av Åsa Wedin som menar att ord i domskrivningen kan vara oerhört svåra att tolka. Westin är inte ensam i sin kritik mot ord och språk, även Louis De Geer kritiserar språket och menar på att det är en juridisk stil som är boven. Denna stil skiljer sig allt för ofta mot vad medborgare förstår och den stil som används i vanligt bruk. Den processuella rättvisan har också kopplats till domskrivningen där många forskare påpekar hur ett otydligt språk fäller de delar en rättvis process kräver. Rättvisan kan i många fall vara viktigare än domens utfall is sig, och utan rättvisa kan förtroende och samarbete med domstolar kan riskera att minskas.

Alla delar av forskningen har en gemensam nämnare: språket i domar är inte tillräckligt tydligt och enkelt vilket kan få stora effekter på rättsväsendet. Min uppsats har i uppgift att bygga vidare på denna tanke och testa förvaltningsrättsliga ärenden, som är mycket marginaliserade i den tidigare forskningen. Den kommer dock plocka inslag gällande språk, förtroende samt rättvisa från tidigare forskning och diskutera detta i samband med vad intervjuerna och analysen påvisar. Den slutgiltiga diskussionen kommer binda ihop dessa delar och ge utförliga och intresseväckande slutsatser.

4. Metod

I min uppsats kommer jag att använda mig av en kvalitativ forskningsmetod. En kvalitativ forskning skiljer sig från kvantitativ forskning på flera sätt. En något förenklad men oerhört tydlig skillnad är att kvalitativ forskning är mer inriktat på studier av ord än kvantitativ som berör studier av siffror (Bryman, 2011). Eftersom uppsatsen bygger på intervjuer av parter som rör förvaltningsrättens mål d.v.s. socialbidragsmål, migrationsmål, skattemål och körkortsmål passar den kvalitativa metoden in på min uppsats (Sveriges Domstolar, 2016).

Kontakt nätverket som möjliggjorde intervjuemetoden knöt jag under en praktikperiod på förvaltningsrätten i Linköping mellan oktober och december 2016. Dessa intervjuer skulle vara betydligt mycket svårare att göra om jag ringde och intervjuade personer som privatperson. Respondenterna i denna undersökning är både män och kvinnor med åldrar mellan 18 till 60 år som redan har fått en dom av förvaltningsrätten i Linköping. För att spegla samhället i stort valde jag att använda mig av kvinnor och män i olika åldrar för att även stärka reliabiliteten i undersökningen.

Med kontakterna i bagaget välkomnades jag tillbaka till förvaltningsrätten i Linköping för att göra mina intervjuer på domstolen. På domstolen fick jag även tillgång till deras telefon eftersom jag måste ringa med skyddat nummer, en mycket viktig fördel av säkerhetsskäl. Tillsammans med personalen på förvaltningsrätten har vi tagit fram totalt frågor som rör domskrivningen. Det är dessa frågor som jag använt i mina intervjuer.

För att ta reda på hur parter ser på språket i domar valde jag att genomföra semistrukturerade intervjuer. Denna form av intervju gav mig möjlighet att utgå från genomtänkta teman med frågor, samtidigt som det öppnade för att ställa följdfrågor vid intressanta ämnestrådar. Det var även bra att ha en speciell struktur för att jag som intervjuare skulle kunna styra samtalet mot de ämnen jag vill ta upp. Semistrukturerade intervjuer gör även att frågorna kan ställas i en ordning som passar för den specifika intervjun (Bryman, 2014).

För att besvara mina två frågeställningar kommer mitt primärmaterial, två undersökningar gällande domskrivningen som genomförts i intervjuform, analyseras och diskuteras utifrån två teorier med tydlig koppling till språk i domar. Intervjumaterialet ger en bred insikt i hur ett

stort antal personer betraktar de domar de varit rättsligt inblandade i. Metoden kommer genomföras i flera steg och nedan kommer dessa steg att beskrivas.

4.1 Förvaltningsrättens målgrupper

Förvaltningsrätten vänder sig till flera olika målgrupper. Målgruppen beror på vilket mål som parter har yrkat ett överklagande om. Det finns skattemål, mål som t.ex. handlar om att man vill överklaga ett beslut gällande inkomst eller fastighetstaxering, momsbeslut eller andra beslut som är fattat av skatteverket. Det finns socialbidragsmål, mål som rör ekonomiskt bistånd men även andra beslut som är fattade av socialnämnden hos en kommun. Vidare finns det LVU- mål (Lagen om vård av unga) som oftast handlar om att förvaltningsrätten ska ta ställning till om minderåriga ska vårdas utanför sitt egna hem med tvång för att de på något sätt skadar sig själv eller andra personer i sin omgivning. Ytterligare finns LVM – Mål (Lagen om vård av missbrukare) där man beslutar om tvångsvård av missbrukare. De personer som får ett LVM är personer som har oerhört allvarliga missbruksproblem som även här leder till att man på något sätt skadar sig själv eller andra i sin omgivning. LVU och LVM målen är enbart så kallade ansökningsmål. Detta betyder att det är en myndighet som ansökt om att förvaltningsrätten ska besluta om någon form av tvångsåtgärd mot en enskild och inte en enskild person som har gjort en överklagan på en egen hand. Utan det är Myndigheten själv som har gjort en ansökan (Familjens jurist, 2017). LVU målen rör barn eller ungdomar upp till 18 år, eller i vissa fall upp till 20 år, som behöver med tvång beredas vård och omvårdnad utanför sitt eget hem och det kan antas att behövlig vård inte kan ges på frivillig väg. De barn eller ungdomar är de som utsätter sig för fara för sig själv eller andra i sin omgivning. LVM målen rör personer över 18 år som har ett allvarligt alkohol-, drog-, eller blandmissbruk och som riskerar att fara riktigt illa. Det är personer som behöver få vård för sitt missbruk, trots att personen själv inte vill ha vård (Sveriges Domstolar, 2017).

Det finns migrationsmål, om man vill överklaga migrationsverkets beslut som t.ex. kan handla om utvisning eller avvisning eller avslag gällande ansökan om svenskt medborgarskap. Dock är det bara förvaltningsrätterna i Stockholm, Malmö, Göteborg och Luleå som prövar typer av dessa mål. Det sistnämnda är körkortsmål, om man har gjort sig skyldig till rattfylleri, kört för fort eller brutit mot någon annan viktig trafikregel kan Transportstyrelsen besluta att återkalla

körkortet. Om parten anser att beslutet är felaktigt kan man vända sig till förvaltningsrätten för att överklaga beslutet från Transportstyrelsen.

4.2 Metodologisk design för frågeställning 1

I förhållande till frågeställning 1 kommer språket analyseras via Gunnarsons teori ”*Professionell diskurs*” samt Wennströms ”Juridiska blindhet”, vilka slagits samman i en kombinerad teori som jag valt att kalla ”*Professionell juridisk blindhet*” (PJB). Analysen syftar till att påvisa huruvida det existerar en professionell diskurs av blindhet inom det språkliga användandet på förvaltningsrätterna i Härnösand och Linköping och därmed om de indikatorer som PJB statuerar är uppfyllda. Jag kommer i praktiken att jämföra mina intervjusvar med de indikatorer som beskrivs inom PJB utifrån en textanalytisk tolkning med analysfrågor kopplade till indikatorerna. Nedan följer indikatorerna och sedan det analyschema med frågor som kommer användas för att testa teorin och analysera diskursen inom förvaltningsrätten.

1. Språket har en tydlig kontrast till privat språk.
2. I språkvalet finns det tecken på en omedvetenhet om att begrepp kan ha flera betydelser, även utanför juridiken.
3. I språkvalet finns det tecken på en ytlig syn på språket som objektivt, och som en ”rättsmetod”.
4. Inom språkvalet finns det tecken på att juristen glömmer bort att utomstående inte besitter den specifika kunskap som används inom juridiken, och använder juridiska facktermer (Wennström, 1996).

1.	2.	3.	4.
Uttrycker parter att språket är i stor kontrast till de språk de använder privat?	Uttrycker parter att språket är tydligt kopplat till juridiken?	Uttrycker parter att språket är objektivet och metodiskt?	Riktat parterna kritik mot att språket inte tar hänsyn till människor utanför juridiken?

Operationaliserat analyschema för test av PJB indikatorerna.

Detta analyschema har som sagt ambitionen att observera huruvida det finns en juridisk språkdiskurs inom förvaltningsrätterna i Linköping och Härnösand. Indikatorerna är dock inte krav utan fungerar mer som verktyg för att se huruvida de uppfylls i intervjuaren, och till vilken grad de kan vara uppfyllda. Svaren i intervjuerna är inte heller tillräckligt utförliga för att ställa krav på att alla indikatorer ska vara uppfyllda i ett och samma svar utan indikatorerna är mer av vägledande karaktär och kommer diskuteras utifrån de svar som intervjuerna gett. Bedömningen av detta bygger på egen textanalytisk tolkning med ett så objektivet förhållningssätt som möjligt. Utifrån analyschemat är syftet att dra slutsatser kring om det tycks finnas en diskurs av professionell juridisk blindhet hos de anställda vid de studerade förvaltningsrätterna.

4.3 Metodologisk design för frågeställning 2

I förhållande till frågeställning 2 kommer demokratisk uppfyllnad gällande ämbetsmännens roll gentemot samhällsmedlemmarna (parterna) att analyseras. Här används Lundquists teori om demokrativärden med fokus det ”offentliga etos” som Lundquist menar är ett krav från ämbetsmännens sida för att uppnå en fullskalig demokrati där samhällsmedlemmarna sätts i förstahand. Tolkningen av kritik som parternas intervju svar visar, vilket utifrån teorin klassificerar ämbetsmännens sätt att skriva domar, kommer genomföras utefter följande operationalisering:

Uppfyllt offentligt etos:	EJ Uppfyllt offentligt etos:
Ämbetsmannens etiska grundrelation gällande hänsyn gentemot samhällsmedlemmarna (parterna) är uppfyllt då den intervjuade parten uttrycker att domskrivningen: <ol style="list-style-type: none">1. Tar hänsyn till partens förförståelse2. Är förståelig enligt parten3. Påvisar en tydlig förklaring till beslutet i domen	Ämbetsmannens etiska grundrelation gällande hänsyn gentemot samhällsmedlemmarna (parterna) är EJ uppfyllt då den intervjuade parten uttrycker att domskrivningen: <ol style="list-style-type: none">1. Ej tar hänsyn till partens förförståelse2. Är oförståelig enligt parten3. Ej påvisar en tydlig förklaring till beslutet i domen

I ett första steg kommer jag analysera de åsikter som uttrycks i intervjusvaren och för att se vad deras gemensamma kritik påpekar. Detta genomförs via textanalytisk tolkning med stor noggrannhet och med användning av ovanstående analysfrågor som formats utifrån Lundquists beskrivning och definition av hänsyn mot samhällsmedlemmar. Uppfylls kraven som ställs via frågorna kan vi tala om demokratisk uppfyllnad och även ett gott förtroende. Uppfylls de inte fastslår detta brister i förtroende och demokratisk uppfyllnad av det offentliga etoset. Denna avvägning kommer dock diskuteras med inneboende tolkning och analyseras ytterligare i diskussionskapitlet.

4.4 Avgränsning

Min uppsats är avgränsad till förvaltningsrätten som domstol och därför kommer jag att arbeta med domar som endast rör förvaltningsrättens mål, d.v.s. socialbidragsmål, migrationsmål, skattemål och körkortsmål. Jag kommer att ringa och intervjuar parter för att undersöka vad de tycker om sina egna domar. Psykiatrimålen ligger också under förvaltningsrätten, dock kommer jag inte att göra någon undersökning på dessa domar eftersom de innehåller väldigt många sekretessbelagda dokument och det är oerhört svårt att få igenom en intervju med en person som är dömd till psykiatrisk vård. Detta kan kopplas till den interna validiteten d.v.s. ”bortfall” Detta innebär att några av undersökningsspersonerna kanske inte vill delta i intervjuer av någon anledning (Bryman, 2011) detta måste jag ha i åtanke när jag gör mina intervjuer för att respektera parternas personliga integritet.

4.5 Reliabilitet och validitet

Tittar vi på reliabiliteten rör den frågan om huruvida resultaten från en undersökning blir desamma om undersökningen genomförs på nytt samt om de påverkas av slumpmässiga eller tillfälliga förutsättningar (Bryman, 2011). Oftast blir reliabiliteten aktuell när man gör kvantitativa undersökningar. Där kan man tydligt se skillnader med hjälp av siffror och statistik (Ibid).

Eftersom jag har fått tillgång till intervjumaterial från en annan förvaltningsrätt kan jag jämföra dessa studier med mina egna intervjuer. Reliabiliteten i min uppsats bygger på ett användande av material från intervjuer som har gjorts på Förvaltningsrätten i Härnösand. Jag har fått tillgång till intervjumaterialet från Förvaltningsrätten i Härnösand med hjälp av en kontaktperson som jag träffade under min praktikperiod i på Förvaltningsrätten i Linköping. Med hjälp av materialet från Härnösand kommer jag kunna hitta intressanta likheter och skillnader mellan dessa intervjuer och förhoppningsvis dra intressanta slutsatser. Förhoppningsvis hittar även jag identiska problem som påvisas i Härnösands undersökning om hur parter upplever domskrivningen.

Tillslut har vi validiteten som även är ett forskningskriterium. Detta kriterium går ut på en bedömning av de slutsatser som genererats från en undersökning hänger ihop eller inte, d.v.s. att man mäter det som verkligen ska mätas (Bryman, 2011). I mitt fall ska jag undersöka var parter tycker om domskrivningen. Målet i min uppsats blir då att uppnå en så hög validitet som möjligt. Min uppsats kommer i högsta utsträckning utgå ifrån intervjuer.

Dock finns det flera faktorer som kan vara problematisk för uppsatsens validitet. Innan jag intervjuade dessa parter skickade jag ut en informationsbrev tillsammans med parternas dom (Se bilaga 1) där jag presenterade mig själv och berättade att jag var studerande på Högskolan i Halmstad och var på uppdrag av förvaltningsrätten att göra dessa intervjuer, både för förvaltningsrättens skull samt mina egna studiesyften. På förhand visste jag att det skulle bli svårt att få tag i parter som ville diskutera sina egna domar, men jag fick göra så gott jag kunde. Nackdelen med att jag endast skickade ut ett informationsblad om att jag kommer att ringa upp parter angående intervjuer, är att parterna själva inte på något sätt kunde förbereda sig på de frågor som jag hade tänkt ställa. Därför var jag beredd på att få ganska korta svar tillbaka och risken för att intervjupersonerna inte skulle förstå någon fråga ökade. Både jag och personalen

på förvaltningsrätten tyckte att det var det bästa alternativet för att få någorlunda bra svar tillbaka. Hade vi skickat ut en intervjuguide kanske svaren skulle bli mer utförliga.

En annan viktig faktor att diskutera är varför jag inte träffade parterna fysiskt under en intervju. Dels skulle det ta väldigt lång tid att hitta relativt många parter som är villiga att ägna ett par timmar till att diskutera domen. Flera bokningar skulle behövas göra och detta anser jag skulle ta alldeles för lång tid. Sedan skulle intervjun bli mer personlig om jag träffade dessa personer fysiskt. Syftet med intervjun är inte att den ska bli så personlig som den annars hade blivit. Därför valde vi att använda oss av telefonintervjuer istället.

Sedan kommer mina intervjupersoner att vara anonyma. Detta för att kanske kunna få ärligare svar på mina frågor men allra främst för att visa respekt mot de personer som jag intervjuar. Uppgifter om de personer som ingår i undersökningen ska behandlas med största möjliga konfidentialitet, d.v.s. att obehöriga inte ska komma åt intervjupersonernas personuppgifter (Bryman, 2011) därför har jag valt att intervjupersonerna ska vara anonyma i denna uppsats.

5. Resultat

I följande kapitel kommer studiens empiri att redogöras. Jag kommer att redovisa citat som är värt att visa upp från mina intervjupersoner. Alla intervjuer finns i (Bilaga 1). Jag kommer endast att använda mig av ett fåtal citat i detta avsnitt eftersom att jag har gjort intervjuer på 17 personer. Detta är ganska många intervjupersoner därför väljer jag att endast ta fram de mest intressanta citaten.

Detta avsnitt kommer att ge en generell bild av vad mina intervjupersoner tycket om språket i domarna, om det saknades något i domen och även en summering om vart det generella problemet i domskrivningen ligger från personer som rör förvaltningsrättens mål.

5.1 Resultat av språket i domarna

Eftersom språket gällande domskrivning har varit en huvudroll i denna uppsats kommer jag till en början att redovisa de svar som jag fick av parterna från förvaltningsrätten i Linköping. Det kan finnas många faktorer som leder till att parter tycket språket är för svårt. Utifrån mina intervjuer vill jag använda mig av ett citat från person (f) som rör biståndsmålen. Jag ställde frågan: *Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna?* Detta fick jag till svar:

*”Bort med paragrafer, skriv tydligare, använd punktform. Sedan att dom ska tänka på hur viktigt språket är. Jag känner mig inte illa behandlad men jag känner mig **maktlös** eftersom jag inte förstår så mycket ur domen. Jag litar på att domstolen har gjort rätt. Därför väljer jag att inte överklaga fastän jag vill.”*

Detta citat tycker jag benämner flera delar av det som jag har undersökt. Dels tycker inte denna person att paragrafer d.v.s. lagtexter inte behöver vara med i domen alls. Detta kan kopplas till Gunnarssons språkteorier om professional discourse där hon förklarar att texterna endast är anpassade för medlemmarna och i detta fall blir det de personer som arbetar inom domstolen. Intervjupersonen berättar även att denne känner sig *maktlös* på grund av språket och denna litar på att förvaltningsrätten som domstol gör rätt. Här belyses tydligt ett osäkert förtroende för domstolen. En part som vänder sig till en domstol ska inte på något sätt känna sig *maktlös*. Dock är det individens eget ansvar om man vill överklaga sin dom eller inte.

Tittar vi på intervjuperson (b) som berör migrationsmålen kan vi hitta en annan viktig faktor som berör språket i domarna. Jag frågade denne person: *Hur tycker du att språket i domen var?* Detta fick jag till svars:

”Utan min sambo hade jag inte förstått något, talar inte bra svenska”

Eftersom denne person rör ett migrationsmål kan vi konstatera att denne person inte tillämpar det svenska språket väl. Precis som denne berättar. I sådana fall är det viktigt att förvaltningsrätten som domstolar anpassar språket i sina domar utifrån ett mottagarperspektiv. Tar vi migrationsmålen som ett exempel kan vi konstatera att det kommer vara fler parter som kommer att ha svårt att förstå utgången i sina domar. Vilket leder till missförstånd och överklagningar görs fastän man inte har någon som helst chans att få igenom sina yrkanden i kammarrätten. Detta kostar staten oerhört mycket pengar, pengar som skulle kunna gå till annat. Detta behöver inte bara röra migrationsmålen. Utan jag tror att man får anpassa språket från person till person.

Det finns förmodligen skillnader på hur olika åldersgrupper använder sig av språk (Gunnarsson, 2009). Där tror jag det är viktigt med att skriva domarna utifrån ett mottagarperspektiv. I detta fall hade person (b) tillhörande migrationsmålen tur att personen hade en anhörig som kunde översätta språket.

Dock finns det parter som inte har någon som kan hjälpa än att förstå språket. Intervjuer från förvaltningsrätten i Härnösand har gjorts och där berättar intervjuaren:

I samband med att jag (intervjuaren) presenterar mitt ärende så framkommer det att hon inte kunnat läsa domen eftersom hon inte kan svenska så bra och hon har inte heller haft någon som har kunnat översätta domen till henne. Hon berättar att hon inte hade stöd från försäkringskassan och hade inte stöd från andra och hon arbetade inte. Hon säger:

”De lurade av mig mina pengar när jag jobbade också. Det är jättekonstigt för mig. Det var därför jag överklagade, men när jag förstod att förvaltningsrätten inte svarar mig valde jag att inte fortsätta. Jag har inte läst alla sidor. Jag läste bara några rader om att du inte fick någonting. Förra gången då jag läste hela sidor sa de nej till mig, därför fortsätter jag inte. Det är svårt, någon måste berätta för mig på mitt modersmål och jag fick ingen hjälp och jag kunde inte fortsätta.” (Härnösand intervjuer, 2006: 6)

Här har vi ett tydligt exempel på hur konsekvenserna kan bli när en part inte förstår sin egen dom. Denna part uttrycker och stort missnöje för organisationen. Hade domen vart mer anpassat för denne person hade kommentaren blivit mer positiv.

5.2 Hur uppfattar parter lagtexter?

Något som kan kopplas till dessa citat är som sagt är det juridiska språket som Gunnarsson var inne på. Därför har jag tagit med citat som belyser vad parter tycker om lagtexter. Med lagtexter menar jag framför allt paragrafer i domarna.

Utifrån intervjupersonerna kan vi tydligt utläsa att parter tycker att paragraferna är svåra att förstå. Även här har jag tagit fram ett citat som jag vill redovisa. Citatet är från person (f) tillhörande biståndsmålen där jag ställde frågan: Hade domstolen skrivit med lagtext i din dom? Om ja, vad tycker du om att lagtext står med i domen? Läste du lagtexten? Detta fick jag till svar:

”Det finns paragrafer, har ingen aning om vad det betyder, det är onödigt, skriv tydligt bara i punktform varför man dömde som dom gjorde. Det ska väl inte vara så svårt? Ni krånglar bara till det”

Genom detta citat kan vi utläsa att denna person uttrycker ett missnöje samt en förvirring gällande lagtexter (paragrafer) hos parten. Detta ser jag som en stor nackdel att en part inte alls har någon som helst förståelse för hur den har blivit dömd. Detta kan även vara en faktor till att förtroendet för förvaltningsrätten minskar.

Jag valde även att använda mig av ett annat citat från person (g) gällande målen som rör-
bistånd, där jag fick till svar:

”Ja det fanns med paragrafer. Förstod inte jätte mycket men jag läste dom i alla fall. Jag tycker att det är viktigt att det finns med. Det bevisar att man följer lagen.”

Denna person belyser att paragraferna är svåra att förstå men att denne tycker att det är viktigt att de ändå finns med eftersom att det bevisar att lagarna följs. Detta citat kan öppna en större diskussion om lagtexter ska vara med eller inte. Vissa parter kanske ser det som en säkerhetsåtgärd att man har med paragrafer oavsett att man förstår detta eller inte.

Nedan kommer jag att presentera en sammanfattning som gjordes på förvaltningsrätten i Härnösand gällande lagtexterna som kan utläsas tydligare i min Bilaga 2:

”Det som är mest intressant är utgången och även motiveringen är intressant för intervjupersonerna. De är också ibland intresserade av att lagtexten ska förklaras bättre så att den enskilde slipper ”googla” efter förklaringar. Samtidigt menar andra att förvaltningsrätten inte bara ska svara med lagparagrafer utan istället förklara vad domstolen tycker”.

Generellt kan vi säga att parter på både förvaltningsrätten i Härnösand och i Linköping uttrycker liknande åsikter gällande paragrafer. Parterna vill helt enkelt att paragraferna ska vara tydligare så att man inte behöver ”googla” efter förklaringarna. Att få en förklaring på hur och varför man har blivit dömd som man har blivit är oerhört viktigt för domstolens förtroende. Framförallt för den processuella rättvisan som jag nämnde i min tidigare forskning. Den processuella rättvisan siktar in sig på hur en domstol ska hantera samt avgöra målen samt om processen i domstolen uppfattas som rättvis. Därför är det viktigt för domstolen att vara tydliga i sin bedömning utifrån ett mottagarperspektiv.

5.3 Motiveringens roll för förvaltningsrättens förtroende

I detta avsnitt kommer jag att belysa motiveringen i domen och hur det kan påverka förvaltningsrättens förtroende. När jag gjorde mina intervjuer var det flera parter som påpekade på att dem på något sätt känner sig orättvist behandlade. Flera parter tryckte på att motiveringen i deras domar inte alls håller för att kunna godkänna ett beslut. (Se bilaga 1) Nedan kommer jag att presentera citat där parter uttrycker sitt missnöje för hur motiveringen i domarna är skrivna.

Jag ställde frågan: Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna? person (a) i körkortsmålen svarade:

”Ta med alla handlingar i domen tack!”

På frågan ” vad tycker du är viktigast att domstolen jobbar med för att förbättra domskrivningen, svarade person (a) i skattemålen

”Att behandla alla lika och göra en tydligare motivering, känns som att domstolen tar myndigheternas parti före privatpersonen”

På frågan: Har domstolen förklarat hur de har tänkt? Svarade person (c) i biståndsmålen:

” Nej, tyckte ABSOLUT INTE att domstolen tog hänsyn till vad vi har skrivit, ändringar och förmåner. Dom hoppade över detta och dömde ut efter kommunens fördel”

På frågan: Saknade du något i domen? Svarade samma person (person c i biståndsmålen):

”tydlighet, och frågorna ska fan vara besvarade”

Jag vill även presentera ett citat från förvaltningsrätten i Härnösand där man ställde frågan om parten upplevt att domstolen lyssnade och om något saknades i domen:

”Nej det tycker jag verkligen INTE! Det jag sa och allt som jag fört fram kom inte med i domen?! Jag tycker inte att domstolen lyssnat på mig och framför allt, allt finns ju inte med i domen, i delen där man beskriver bakgrunden.”

Utifrån dessa 5 citat kan vi belysa en problematik när det gäller motiveringen i domarna. Viktiga handlingar saknas, vilket leder till en otydlig motivering. Dessa citat belyser även en orättvisa hos parterna, d.v.s. brister i den processuella rättvisan. Om parter inte känner att dem får en tydlig förklaring till varför domen blev som den blev anser jag att förtroendet för domstolen minskar.

Detta kan även kopplas till Lundquist demokrati teori gällande tjänstemännens ansvar gällande implementeringsprocessen. Som jag tidigare har nämnt är det lagmannen på varje domstol som utformar rekommendationer för domskrivningen. Alltså är det tjänstemännens ansvar att skriva utifrån de kriterier som lagmannen har lagt upp. I detta fall kan jag ifrågasätta om problematiken ligger hos rekommendationerna eller hur tjänstemän som skriver domarna implementerar detta i praktiken. För fler citat hittar du i bilaga 1 (Linköping) och bilaga 2 (Härnösand).

5.4 Summering av resultatet

Sammanfattningsvis vill jag belysa att min forskning har tagit en oväntad vändning. När jag gjorde mina intervjuer var det allt fler som påpekade att en välskrivna motivering till domens beslut saknades i domen, vilket man kan utläsas ur citaten. Vi kan tydligt konstatera att problematiken inte bara ligger i språket, utan även i hur motiveringen i domarna är skrivna.

Här vill jag belysa ett sista citat som trycker på denna problematik. Jag ställde frågan: *Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna?* person (b) gällande körkortsmålen svarade:

”Se till att alla undersökningar kommer med. Undersökningar från polisen m.m. känns som man har missat ganska mycket...”

Jag fick väldigt många liknande kommentarer som kan läsas i bilaga 1. Här kan vi tydligt se att parter uttrycker ett missnöje för domstolen. Det framkommer inte viktiga handlingar som på något sätt kan gynna parterna är risken att förtroendet för förvaltningsrätten som domstolen minskar något enormt. Eftersom att det var flera parter med liknande kommentarer ser jag detta som ett stort problem och bör lyftas fram. Förtroendet för domstolen tar inte bara skada av även demokratin. Detta kan kopplas till Lundquist demokrati teori där han berättar att den politiska demokratin inte kommer att fungera utan att ämbetsmannen fullgör sina uppgifter som demokratins väktare. Gällande domskrivningen kan vi konstatera att ämbetsmännen och i detta fall personalen som skriver domarna misslyckas med detta.

Även här tar den processuella rättvisa sin skada som jag nämnt tidigare. Tittar vi på de fyra ramverken för processuell rättvisa (1) Att parterna uppfattar att de får komma till tals i domstolen, (2) att domstolen uppfattas som neutral och opartisk, (3) att parterna upplever att de blir behandlade med respekt och (4) att domaren inger parterna förtroende kan vi konstatera att alla fyra ramverk tar skada när handlingar saknas och motiveringen är otydlig i domarna. I och med detta kan jag konstatera att detta är den största faktorn till att domstolens förtroende tar skada.

En anledning till att jag endast valt att använda mig av citat när jag har presenterat resultatet är att urvalet av respondenter inte kan antas vara representativt och därför ger antalet respondenter som svarat på ett visst sätt ingen vägledning för hur många i populationen som faktiskt saknade en tydlig motivering i domen. I huvudsak kanske jag endast har intervjuat de personer som överlag är missnöjda med domen. Jag har inte använt mig av tabeller som belyser om hur många som tycker så och så. Eftersom det kan på ett vilseledande verka som att de här skillnaderna är representativa för alla parter i den fulla populationen av domslut. Jag anser att mina citat ändå ger en tydlig belysning över domskrivningen problematik.

6. Analys

Det övergripande syftet med föreliggande studie har varit att undersöka vad parter som berör förvaltningsrättens mål uppfattar språkligheten i domarna samt hur det kan påverka förvaltningsrättens förtroende. Nedan följer en sammanställning av min analys av resultatet relaterat till tidigare studier och min teoretiska bakgrund.

Utifrån en övergripande observation av intervjuvären kan vi konstatera att parter som berör förvaltningsrättens mål tycker att språket i domarna är för svårt. Detta kan tydligt utläsas utifrån intervjuerna samt kan dra slutsatsen att varannan part tycker att språket är för svårt.

En annan viktig slutsats som vi kan dra utifrån intervjuerna är att parter inte föredrar lagtexter i sina domar, d.v.s. paragrafer. En annan intressant upptäckt som gjordes i denna studie var om det saknades en tydlig motivering till beslutet i domen. (Bilaga 1,2) Här kan vi tydligt se ett problem som strider mot den processuella rättvisan och att domstolen är partisk utifrån flera parter ögon. Jag gjorde en sammanställning för att se var problematiken låg i domskrivningen. Tittar vi på citaten ur resultatet kan vi utifrån detta konstatera att motiveringen i domarna är ett större problem än själva språket. Ovanstående slutsatser ger svar på frågeställning Nr.1 och ger en sammanfattad bild av hur parter uppfattar språket i sina domar.

I förhållande till frågeställning Nr.2 och de teoretiska ramverken kommer analysen presenteras nedan för att redogöra om det finns stöd för en juridisk språklig diskurs inom förvaltningsrätten. Samt för att noggrant undersöka kopplingar mellan studiens resultat och teorin om offentligt etos.

6.1 Analys av Teoretiskt ramverk – Språklig diskurs

För att mer tydligt påvisa kopplingen mellan de svar intervjuerna gav och indikatorerna inom PJB kommer exempel under respektive indikator nedan. Gällande parternas åsikt om kontraster mellan domens språk och deras privata finns flera exempel som indikerar detta. Exempelvis på frågan om språket: ”*Dom använde ett språk som passade dem, inte som passade mig alla*” eller på frågan om: ”Vad som bör förbättras inom förvaltningsrättens domar”:

”Språket så att det passar alla”. Det finns också åtskilliga tecken på att lagtexterna som används inte är något som parterna läser, och om de gör det så påpekar man att en jurist hade behövts i tolkningen.

I förhållande till indikatorn gällande kritik mot begrepp med flera betydelser är inte kopplingen tydlig i svaren. Flera ger uttryck för otydlighet i domarna och att de ibland behöver fråga andra om hjälp för att förstå. Men oftast specificeras inte dessa svar och just denna diskursiva indikator är därmed svår att se som tydligt förekommande.

Det otydliga mönstret följs dock upp under nästa indikator där flertalet parter ser språket som objektivt och metodiskt i stor utsträckning, men samtidigt uttrycker inte parter att detta måste vara negativt. Istället menar flera att språket ibland är ”rörigt” och att en tydligare stil hade varit att önska. Exempelvis summeringar och sammanfattningar saknas enligt flera parter. Dock uttrycks det ofta att domens språk inte anpassats efter domen i fråga som detta svar exempelvis: ”*Man kan se till personen lite mer noggrant, rätta sig efter att man som medborgare har sina påståenden och inte bara köra över en när man har bevis*”. Detta tyder på att parter ofta vill ha svar på de frågor och funderingar de gett uttryck för i processen, men att dessa saknas och att domen istället känns metodisk eller skriven på ett väldigt ospecificerat sätt. Detta svar påvisar detta tydligt: ”*Ja, skriv inte för långa texter och ha med fler rubriker. Min dom är som en löpande text och det blir svårt att hålla reda på saker och ting. Sedan att bådas yttranden ska framkomma på samma nivå*”.

Den sista indikatorn är till stor funnen i flera av parternas svar, i vilka de riktar kritik mot det faktum att språket inte tar hänsyn till att de flesta av parterna är personer som inte är juridiskt kunniga eller professionella. Exempelvis detta svar på frågan om vad förvaltningen bör förbättra: ”*Titta noggrannare på medborgarnas åsikter/påstående. Dom bör också räknas med i processen*”. Framförallt de inkluderade lagtexterna kritiseras ofta av parterna, exempelvis i detta svar om lagtextens tydlighet och inkluderande: ”*Lagtexterna var krångliga, jag var tvungen att läsa igenom lagtexterna flera gånger för att förstå, ändå har jag en bra läskompetens (har varit gymnasier/högskolelärare)*”.

För att summera analysen av den språkliga diskursen inom det teoretiska ramverket, Professionell Juridisk blindhet, finns det både indikatorer som är tydliga och andra som är mindre tydliga. I bilagorna med alla svar finns det både tecken på att parter har en förståelse inför hur domen utformats. Men i avsevärt många av svaren ges det uttryck för att språket är juridiskt kopplat och ofta står långt ifrån det ”privata”. Speciellt upprörda är parter av att språket inte tagit hänsyn till dem som medborgare och deras specifika fall, vilket tydliggör att domar ibland är metodiskt skrivna. Detta har till och med fått parter att ta fallet vidare, för att få de svar de önskat i domen. Men som sagt, inte alla svar påpekar det som indikeras i det teoretiska ramverket vilket gör att den juridiska diskursen och blindheten inför medborgarna inte kan anses vara bevisad. Studien och analysen ger dock tecken och indikerar att saken bör utforskas ytterligare, med rekommendation att göra en täckande diskursanalys av fler intervjuer och med frågor som är än mer kopplade till språkets kontraster och juridiska kännetecken.

6.2 Analys utifrån teoretiskt ramverk – offentligt etos

I förhållande till det andra teoretiska ramverket där demokrati studeras så kan analysen påvisa att det som Lundquist eftersöker inom det offentliga etoset blir svårt att betrakta som uppnått. De frågor som analysens schemat statuerar visar att flera parter upplever ämbetsmännen som ignoranter inför den service och språk och vidare den hänsyn de helst velat se via domarna. Även om Lundquist teori inte är lagligt stadgad så ingår det i svenska grundlagen gällande förvaltningen, det förklaras i flera utredningar gällande förvaltningens funktion och påpekas från Sveriges justitieombudsman att service, hänsyn och en medborgerlig fokus är av största vikt. Därmed påvisar min studie något viktigt då den visar hur parter upplever domskrivningen från förvaltningsrättens sida. Kritiken är tolkad på ett så objektiva tillvägagångssätt som möjligt i förhållande till teorin, därmed kan den inte alltid placeras som direkt kopplad till alla frågorna i analysens schemat. Trots det återfinns olika sorters kritik i intervju svaren vilket oavsett teorikoppling påvisar att domskrivningen bör förbättras.

Utifrån det operationaliserade ramverk som statuerades tidigare krävs det att den intervjuade parten uttrycker att domskrivningen:

1. Tar hänsyn till partens förförståelse
2. Är förståelig enligt parten
3. Påvisar en tydlig förklaring till beslutet i domen

Detta är inte återkommande i svaren utan i flertalet uttrycks det motsatta. Framförallt tydlighet och att domen är lättförståelig är något som önskas i flera svar i förhållande till diverse frågor. Framförallt i svaren om vad som bör förbättras hos förvaltningsrätten. Gällande en tydlig förklaring till domen kan man till och med urskilja en del frustration till varför domen fick den utgång den fick, vilket inte alltid är tydligt. Detta skapar ofta en orättvis känsla som speglas i svaren från flera parter. Avsaknaden av en tydlig förklaring är ofta kopplat till kravet på hänsyn som teorin visar. I flera parter svar är det tydligt att parterna vill att domen skrivs med hänsyn till dem som icke-jurister och medborgare utan en juridisk förförståelse. Detta påvisas både på frågor kring inkluderade lagtexter och på frågan om förbättring, en fråga som ofta ger mer utvecklade svar. Detta är ett tydligt exempel:

”Att behandla alla lika och göra en tydligare motivering, känns som att domstolen tar myndigheternas parti före privatpersonen”. Eller detta svar:

”Jo, jag förstod varför den blev som den blev, men jag tycker ändå att hela dokumentet är jurist internt. Det skulle vara intressant om en språkvetare kunde titta på detta dokument och komma med synpunkter? Är väldigt intressant att göra komplicerade texter lätta att förstå. Om jag skulle sammanfatta det med en enda mening skulle jag säga: Förvaltningsrättens bedömning först, bakgrund i målet sist.”.

7. Slutsats

I förhållande till PJB kan vi konstatera att det finns flertalet belägg att beskriva förvaltningsrättens språk i domar som ett resultat av en juridisk diskurs där en juridisk professionell blindhet förekommer. Dock, som beskrivet i analysen finns det även tecken på att flera är förstående inför den juridiskt språkliga karaktären. Diskursen utifrån det teoretiska ramverket kan därför tolkas som överensstämmande med Wennströms och Gunnarssons kombinerade och operationaliserade indikatorer, men inte i tillräckligt stor grad för att konstatera att diskursen är existerande och genomgående.

Analysen utifrån det teoretiska ramverket gällande en språklig diskurs av PJB ger en förklaring på varför språket kan ha en viss karaktär som är svår att tolka, förstå och känna förtroende för – av parterna. Huruvida man kan forma generaliserbara slutsatser utifrån detta är en tolkningsfråga men utifrån mitt egna perspektiv är två förvaltningsrätter och de intervjuerna använt nog för att se ett mönster. Studien skulle dock behöva genomföras mer omfattande med fler intervjuer och fall av förvaltningsrätter vilket jag tycker min studie bygger en grund för och indikerar som relevant.

Utifrån denna analys och tidigare presenterat resultat går det att dra slutsatsen att ämbetsmännens offentliga etos ej är uppfyllt. Hänsyn, tydlighet och förklaring till domen är element som alltför ofta saknas enligt parterna. Detta indikerar att teorin och svaren sammanflätade via den studie har påvisat en brist inom förvaltningsrättens domskrivning som direkt är kopplat till de anställdas arbetsmetoder. Enligt teorin är stilen gentemot medborgare, även i skrift, oerhört essentiellt för att skapa förtroende för staten och myndigheterna. Just dessa ämbetsmän är de som utgör nätet vilka medborgare påträffar och formar sin uppfattning utefter. Detta påvisar att en otydlig domskrivning påverkar både förtroende och därmed demokratins funktion negativt utifrån denna studie. Detta har påvisats även i tidigare undersökningar och utredningar men dessa saknar ofta förvaltningsrätten som fall, vilket ger denna slutsats tyngd och relevans. Det ger också en färsk insikt som visar att förbättringsarbetet utifrån tidigare utredningar, så som den 2010, inte har haft tillräcklig effekt på domskrivningen. Detta är till viss oroväckande och utifrån denna studie dras slutsatsen att ytterligare, mer omfattande och skarpare åtgärder gällande domskrivning krävs. Om inte kan förvaltningsrätten få fortsätta i samma spår med minskat förtroende och missnöjda medborgare som resultat.

8. Källor

8.1 Elektroniska

Familjens Jurist (2017)

<http://www.familjensjurist.se/din-situation/missbrukare-och-unga> (Hämtad: 14 Mars 2017)

Heuman, Sigurd (2009) Hur kan förtroendet för domstolarna stärkas?

<http://svjt.se/svjt/2009/48> (Hämtad: 6 April 2017)

Lively Jack & Reeve Andrew (2007) The emergence of the idea of civil society: The artificial political order and natural social orders

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13510349708403502>

(Hämtad: 12 Mars 2017)

Lundquist, Lennart (2001) Tystnadens förvaltning. Lund.

<http://lup.lub.lu.se/search/ws/files/5885808/625447.pdf> (Hämtad: 18 Mars 2017)

Sveriges Domstolar. Förvaltningsrätt (16 februari 2017)

<http://www.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/Domstolarna/Forvaltningsratt/>

(Hämtad: 22 Mars 2017)

Sveriges Domstolar (30 augusti 2016) <http://www.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/Snabbguide-over-Sveriges-Domstolar/>

(Hämtad: 4 April 2017)

8.2 Tryckta källor

Bergman, Gösta (2005). *Kortfattad svensk språkhistoria*. Stockholm: Norstedts

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. [rev.] uppl. Malmö: Liber

Domstolsverket (2005). *Språk och struktur i domar och beslut*. Jönköping: Domstolsverket

Ekman Öst, Ulrika (2008). *Svåra ord i domar. Förstår vanliga människor innebörden av juridiska domar? (Kandidatuppsats inom Statsvetenskap) Mälardalens Högskola, Västerås.*

Frick, Nils & Malmström, Sten (1978). *Språkklyftan*. Kristianstad: Tidens förlag.

Gunnarsson, Britt- Louise (2009) *Professional Discourse*. London: Continuum International publishing group Ltd

Hagsgård, Marie (2016). *Processuell rättvisa i domstolarna. Artikel som erhållits underhand från Förvaltningsrätten i Göteborg.*

Jensen, Ulf, Rylander, Staffan & Lindblom, Per – Henrik. (2006). *Att skriva juridisk. Regler och råd.* Uppsala: Iustus.

Lundquist, Lennart 1998: *Demokratis väktare. Ämbetsmännen och vårt offentliga etos,*

Lund: Studentlitteratur AB

Lundquist, Lennart (2001). *Medborgardemokratin,* Lund: Studentlitteratur

Lundquist, Lennart (2008). *Förvaltning, stat och samhälle.* Lund: Studentlitteratur

Norén Bretzer, Ylva (2014). *Sveriges politiska system.* Lund: Studentlitteratur AB, 2. Uppl Prop. 2004/05:131 Regeringens proposition. En modernare rättegång - reformering av processen i allmän domstol.

Sahlquist, Åsa (1984). *Språkballongen, En bok om offentlig svenska för byråkrater och andra.* Stockholm: Liber

SOU 2008:106 Förtroendestudien (2008). *Ökat förtroende för domstolarna strategier och förslag: betänkande.* Stockholm: Fritze

Sveriges Domstolar (2010) *Strategi för utformning av domar och beslut i Sveriges Domstolar.*

Strömbäck, Jesper (2014). *Makt medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation.* 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur

Tom, Tyler (2007). Procedural Justice and the Courts, *Court Review Volume 44*

Wedin, Åsa (1993) *Visst går det att förändra myndighetsspråket! En rapport från språkvårdsprojektet.* Stockholm: Fritzes

Wennström, Bo (1996). *The lawyer and language.* [Ny utg.] Uppsala: Iustus

Westman, Margareta (1980). *Att skriva bättre offentlig svenska.* Stockholm: Nordstedts

9. Bilaga 1 Intervjuer från Förvaltningsrätten i Linköping

Skattemål

Vad var du mest intresserad av att få veta när du fick domen?

- A) Självklart var det beslutet som jag var ute efter
- B) Beslutet, Jag tyckte att domstolen inte hade uppfattat vårt överklagande
- C) Det jag var mest intresserad av att få veta var ju vad dom kom fram till men också hur om kom fram till detta

Har domstolen förklarat hur den har tänkt?

- A) Nja, helt okej, jag tyckte att förklaringen var lång, därför blir det ganska ottydligt faktiskt.
- B) Ja det tkr jag
- C) Ja det har dom, håller dock inte med

Var det lätt att förstå varför domstolen dömde som den gjorde?

- A) Efter att jag läste igenom deras förklaringar ett par gånger var det lättare att förstå varför de dömde som dom gjorde, Dock så håller jag inte med.
- B) Jaa utifrån skrivningen ja
- C) Nja... delvis

Upplever du att domstolen läst vad du skrivit och att du fått svar på detta?

- A) Nej det tycker jag inte, Dom har med väldigt mycket ifrån vad skatteverkets synpunkter, mina synpunkter förekommer i en betydligt mindre grad.
- B) Ja det kan jag nog säga
- C) Jag tror att dom har läst det, men frågan är om dom har förstått det jag har skrivit

Saknade du något i domen?

- A) Bortsett från mina synpunkter tkr jag inte att det saknades något speciellt faktiskt.
- B) Ja, argumentationen togs inte på allvar kan kanske bero på att vi inte hade ordentligen med dokumentation till deras ställningstagande
- C) Tydlighet

Var det något i domen som du tycker är onödigt?

- A) Onödigt att göra den så lång (ca 5 sidor)
- B) Nej
- C) Nja vet inte riktigt

Hade domstolen skrivit med lagtext i din dom? Om ja, vad tycker du om att lagtext står med i domen? Läste du lagtexten?

- A) Ja det hade dom, Jag läste lagtexten och förstod delvis. Det är viktigt att lagtexten framkommer, även om man kanske inte förstår allt, i värsta fall får man vända sig till en jurist.
- B) Inga lagtexter
- C) Joo lagtexter fanns, men jag la inte så mycket krut på dom

Hur tycker du att språket i domen var?

- A) Jag tycker att språket var bra
- B) Helt okej
- C) Det var bra

Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna?

- A) Ja, skriv inte för långa texter och ha med fler rubriker. Min dom är som en löpande text och det blir svårt att hålla reda på saker och ting. Sedan att bådars yttranden ska framkomma på samma nivå.
- B) Nej faktiskt inte
- C) Ja man kanske inte behöver göra domarna så långa, hellre att dom är korta och tydliga än långa och otydliga

Vad tycker du är viktigast att domstolen jobbar med för att förbättra domskrivningen?

- A) Att behandla alla lika och göra en tydligare motivering, känns som att domstolen tar myndigheternas parti före privatpersonen
- B) Inget speciellt, tyckte att dom skötte det bra
- C) Tydligheten då

Biståndsmål

Vad var du mest intresserad av att få veta när du fick domen?

- A) Varför det blev avslag
- B) Vad ni kom fram till (beslutet)
- C) Beslutet!
- D) Vad dom hade kommit fram till såklart
- E) Beslut
- F) Beslutet såklart, vad annars?
- G) Vad beslutet blev och varför det blev som det blev.
- H) Vad jag fick för dom

Har domstolen förklarat hur den har tänkt?

- A) Ja
- B) Ja
- C) Nej, tyckte ABSOLUT INTE att domstolen tog hänsyn till vad vi hade skrivit, ändringar förmåner. Dom hoppade över detta och dömde ut efter kommunens fördel.
- D) Ska jag vara ärligt så hade dom kunnat förtydliga det bättre.
- E) Inte så tydligt
- F) Inte alls tydligt
- G) Ja
- H) Jag är inte riktigt nöjd med det faktiskt

Var det lätt att förstå varför domstolen dömde som den gjorde?

- A) Ja
- B) Nej, min kompis fick hjälpa mig
- C) Läser man summeringen ja, annars nej
- D) Delvis
- E) Nej, svårt
- F) Ja, hyfsat
- G) Okej, men kunde varit bättre
- H) Lätt och lätt? Kanske inte riktigt håller med om man säger så

Upplever du att domstolen läst vad du skrivit och att du fått svar på detta?

- A) Nej, det tycker jag faktiskt inte
- B) Osäker
- C) Nej, ställde frågor, fick inget svar
- D) delvis
- E) Det tycker jag inte
- F) Ja det tycker jag
- G) Ja det hoppas jag att dom har gjort, litar på dom
- H) Ja men jag tycker att det fattas lite i själva domen

Saknade du något i domen?

- A) Ja, tycker inte att domstolen tog ställning till vad jag skrivit
- B) Nej
- C) Tydlighet, och frågorna skulle fan vara besvarade.
- D) Inget direkt så...
- E) Det saknades saker från min sida.
- F) Nej
- G) Nej inget speciellt
- H) Bevisen kanske

Var det något i domen som du tycker är onödigt?

- A) Ja!! Paragraferna
- B) Nej.
- C) Slutsatsen.
- D) Nej, inget jag tänkte på, det var mycket lagtexter men det måste väl vara med i en dom?
- E) (svara inte på frågan)
- F) Paragrafer
- G) Hm... nej inget speciellt
- H) Inget som jag kan komma på nu

Hade domstolen skrivit med lagtext i din dom? Om ja, vad tycker du om att lagtext står med i domen? Läste du lagtexten?

- A) Läste dom
- B) Min kompis fick läsa för jag förstod inte (pratar inte så bra svenska)
- C) Nej, bara kommunen
- D) Ja, Det är väl bra, men svårt att förstå kan jag tycka
- E) Förstod ingenting av den
- F) Det finns paragrafer, har ingen aning om vad det betyder, det är onödigt, skriv tydligt bara i punktform varför man dömde som dom gjorde. Det ska väl inte vara så svårt? Ni krånglar bara till det
- G) Ja det fanns med paragrafer. Förstod inte jätte mycket men jag läste dom i alla fall. Jag tycker att det är viktigt att det finns med. Det bevisar att man följer lagen.
- H) Jo det fanns massa paragrafer och så, men ska jag vara ärlig så läste jag inte det ens, jag ville bara se vad jag fick för dom.

Hur tycker du att språket i domen var?

- A) Bra
- B) Mycket svårt
- C) Språket var okej, går väl att förenkla vissa delar
- D) Jag har ju läst enklare texter, men språket var okej
- E) Dom använde ett språk som passa dom, inte som passade mig alls
- F) Det var svårt
- G) Jätte enkelt vad det väl inte, men jag förstod iaf
- H) Tycker att anledningen till varför dom har dömt som dom har gjort är väldigt svår, läste inte det så noga faktiskt var mer intresserad av beslutet

Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna?

- A) Läs igenom allt och använd inte så mycket lagtexter, tycker bara det är onödigt och det krånglar till allt
- B) Skriva enklare, jag kan inte så bra svenska och förstår inte lagtexterna
- C) Tänk på hur ni summerar, tyckte vår dom var partisk, fördel till kommunen bara. Besvara våra frågor!
- D) Domarna bör vara mer skrivna ur ett objektvt perspektiv.
- E) Skriva mer anpassande
- F) Bort med paragrafer, skriv tydligare, använd punktform Sedan att dom ska tänka på hur viktigt språket är. Jag känner mig inte illa behandlad men jag känner mig *maktlös* eftersom jag inte förstår så mycket ur domen. Jag litar på att domstolen har gjort rätt. Därför väljer jag att inte överklaga fastän jag vill.
- G) Kanske vara lite tydligare med varför dom dömde som dom gjorde
- H) Inga speciella råd. Kanske i sådan fall om man är tydligare med anledningen

Vad tycker du är viktigast att domstolen jobbar med för att förbättra domskrivningen och bemötandet?

- A) Läsa igenom vad man yrkar
- B) Så alla förstår
- C) Summering!
- D) Meningar
- E) Språket
- F) Språket så att det passar alla.
- G) tydligheten
- H) Göra det lättläst så man kan läsa hela domen

Socialförsäkringsmål

Vad var du mest intresserad av att få veta när du fick domen?

- A) Utslaget!

Har domstolen förklarat hur den har tänkt?

- A) Ja, det har dom gjort delvis, Jag tycker dock inte att dom har tagit hänsyn till mina frågor.

Var det lätt att förstå varför domstolen dömde som den gjorde?

- A) Nej!

Upplever du att domstolen läst vad du skrivit och att du fått svar på detta?

- A) Ja, dom har läst det, men är väldigt osäker på att dom har förstått vad jag har skrivit

Saknade du något i domen?

- A) Nej

Var det något i domen som du tycker är onödigt?

- A) Nej inte ute utifrån det jag har läst

Hade domstolen skrivit med lagtext i din dom? Om ja, vad tycker du om att lagtext står med i domen? Läste du lagtexten?

- A) Lagtexterna var krångliga, jag var tvungen att läsa igenom lagtexterna flera gånger för att förstå, ändå har jag en bra läskompetens (har varit gymnasier/högskolelärare)

Hur tycker du att språket i domen var?

- A) Det var försåtligt, inga problem att förstå enligt mig, isf bara lagtexterna som var krångliga.

Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna?

- A) Nej inget speciellt, upplevde att den var tydlig. Kanske lite väl mkt text. Förenkla lagtexterna.

Vad tycker du är viktigast att domstolen jobbar med för att förbättra domskrivningen?

- A) Inget att klaga på faktiskt, möjligtvis ganska omfattande, mkt att läsa, tycker jag generellt. Har inte blivit illa behandlad eller känt mig krängt, tkr jag har fått det jag har begärt i bemötandet. Besviken på domen dock

Körkortsmål

Vad var du mest intresserad av att få veta när du fick domen?

- A) Beslutet så klart!
B) Beslutet var mest intressant

Har domstolen förklarat hur den har tänkt?

- A) Nej faktiskt inte, jag ser ingen direkt förklaring
B) Nej det tkr jag inte

Var det lätt att förstå varför domstolen dömde som den gjorde?

- A) Nej!
B) Nej

Upplever du att domstolen läst vad du skrivit och att du fått svar på detta?

- A) Nja, inget av det jag skrivit/sagt har förekommit i domen. Så det har jag inte fått svar på.
B) Ja det tror jag nog

Saknade du något i domen?

- A) Ett större innehåll. Känner inte att allt har framkommit. För min del känns det inte alls bra och jag kommer gå vidare med detta.
- B) Nej det tkr jag inte

Var det något i domen som du tycker är onödigt?

- A) Nej, inget som jag kan komma på nu
- B) Hmm... lagarna var väldigt svåra att förstå. Förstår mig inte på sånt men så tur var skötte min advokat detta så det var ju tur att jag hade honom. Annars hade jag väl fått söka upp det på något sätt. Dock förstår jag att det är viktigt att ha med lagtexter i en dom

Hade domstolen skrivit med lagtext i din dom? Om ja, vad tycker du om att lagtext står med i domen? Läste du lagtexten?

- A) Ja, det fanns lagtexter, tycker att det är bra att dom refererar men jag kan ärligt säga att jag inte begriper vad som står. Men det känns viktigt att ha med lagtexter i en dom. Sedan får man väl försöka att förstå, det är ju mitt egna problem
- B) (Svarade på frågan innan)
- C) Hur tycker du att språket i domen var?

Hur tyckte du att språket i domen var?

- A) Helt okej var det väl
- B) Inte jätte enkelt var det ju inte

Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna?

- A) Ta med alla handlingar i domen tack!
- B) Se till att alla undersökningar kommer med. Undersökningar från polisen m.m. känns som man har missat ganska mycket

Vad tycker du är viktigast att domstolen jobbar med för att förbättra domskrivningen?

- A) En bättre summering faktiskt
- B) Nej inget speciellt förutom det jag tidigare sagt

Övrigt – Migrationsmål

Vad var du mest intresserad av att få veta när du fick domen?

- A) Beslutet och hur dom kan fatta ett sådant beslut trots att jag hade bevis.
- B) Beslutet
- C) Om det gick igenom

Har domstolen förklarat hur den har tänkt?

- A) Ja, men förklaringen stämmer ABSOLUT inte med verkligheten.
- B) Ganska bra
- C) Ja, det tkr jag att dom har gjort,

Var det lätt att förstå varför domstolen dömde som den gjorde?

- A) Nej det tkr jag verkligen inte
- B) Ganska
- C) Ja och Nej, kan bero på att jag inte riktigt håller med

Upplever du att domstolen läst vad du skrivit och att du fått svar på detta?

- A) NEJ!
- B) Nja, inte riktigt
- C) Ja, det tkr jag, vissa punkter dom kanske bör ändra, antar att dom har läst det

Saknade du något i domen?

- A) En helhetsbild
- B) Nej
- C) Nej egentligen inte

Var det något i domen som du tycker är onödigt?

- A) (Detta svarade inte personen på)
- B) Inget speciellt
- C) Mkt fotarbetad text – Går att korta ner

Hade domstolen skrivit med lagtext i din dom? Om ja, vad tycker du om att lagtext står med i domen? Läste du lagtexten?

- A) Nej
- B) Ja, jag förstod inte så mycket, tog hjälp av min sambo
- C) Det är bra att man hänvisar, kanske lite svårt att förstå. Lägg bilaga med paragrafer ist

Hur tycker du att språket i domen var?

- A) Det var ganska svårt, vissa delar var mer begripliga än andra.
- B) Utan min sambo hade jag inte förstätt något, talar inte bra svenska
- C) Det var bra

Har du några råd att ge till våra domare som skriver domarna?

- A) Man kan se till personen lite mer noggrant, rätta sig efter att man som medborgare har sina påståenden och inte bara köra över en när man har bevis.
- B) Nej.
- C) Nej inte mer än att dom kanske inte ska göra det så rörigt innan man kom till saken samt lägga paragrafer i en bilaga

Vad tycker du är viktigast att domstolen jobbar med för att förbättra domskrivningen?

- A) Titta noggrannare på medborgarnas åsikter/påstående. Dom bör också räknas med i processen.
- B) Att få med vad jag yrkar i domen, det framkommer inte så tydligt tyvärr
- C) Som sagt inte göra det för rörigt

9.1 Bilaga 2. Informationsblad



FÖRVALTNINGSRÄTTEN I LINKÖPING
SVERIGES DOMSTOLAR

Administrativa enheten

Erika Kardell, erika.kardell@dom.se, 013 - 25 11 00

Vi på förvaltningsrätten arbetar för att förbättra vårt sätt att skriva domar – och vi vill gärna veta vad du tycker

Inom några veckor från det att du fått detta brev kommer du kanske att bli uppringd av en medarbetare på domstolen för en kort telefonintervju. Vi vill exempelvis veta om du snabbt hittade det du sökte i domen och om du anser att domstolen har formulerat sig tillräckligt tydligt.

Vi gör detta för att förbättra texten i våra domar och beslut. Din medverkan är naturligtvis helt frivillig men vi är tacksamma om du vill ställa upp på telefonintervjun om du skulle bli uppringd. Intervjun tar cirka 10 minuter.

Den som ringer heter Stefan Petric och har inte varit inblandad i målet och kan inte diskutera avgörandet. Stefan studerar sista året på samhällsanalys och kommunikations programmet med inriktning mot statsvetenskap. Han kommer bidra med ett objektiva och utomstående perspektiv som vi hoppas ger nya infallsvinklar i förhållande till dina svar. Han ser fram emot att diskutera våra domars utformning på ett konstruktivt plan och hoppas att ni vill hjälpa honom på bästa möjliga sätt i detta arbete.

Du behöver inte förbereda dig på något särskilt sätt, men vi hoppas att du vill delta med dina synpunkter.

Tack för att du tog dig tid att läsa detta informationsblad.

Har du några frågor är du välkommen att kontakta Erika Kardell på telefon 013-25 11 48 eller maila till erika.kardell@dom.se

Vänliga hälsningar

Annika Lovén

Lagman

9.2 Bilaga 3. Intervjusvar från förvaltningsrätten i Härnösand 2016

Begripligheten

Har bara läst någon rad. Kan inte göra något mer. Har fått göra en skrivelse till domstolen. Har inga kunskaper att överklaga domen. Orkar inte. Har inte tid. Det lilla han läste beror på fel som uppstått och som han är ansvarig för eftersom han är firmatecknare. Den redovisningskille han fick hjälp av går i stället fri och han får betala för att det blev fel, trots att han inte är den som gjort fel.

Det gick att förstå varför. Hon hade kunnat överklaga igen, men nu tyckte inte socialtjänste-mannen att hon skulle göra det. (Socialtjänsten var inte beslutande myndighet utan Migrationsverket, intervjugruppens anm.).

Nej, förstod inte riktigt varför det blev som det blev. Det var inte riktigt som hon tänkt. Hon förstod på det viset, men inte riktigt tydligt. Tyckte beslutet var fel. De skiter i en. Så kändes det när hon läste det här. Det hon skulle få var 173 kronor och vad händer då med resten? Problemet när man inte kan låna av folk. Vad ska hon göra då. Det borde ha stått mer om det i domen – hur hon skulle ha fått hjälp. De är faktiskt skyldiga att hjälpa på något sätt. Hur ska hon annars göra? Hon vill ju få det här fixat. Det är viktigt för henne. Vet fortfarande inte hur hon ska lösa det. Domen ska handla om hur hon ska lösa sin situation. Andra får ju den här hjälpen.

Nej, vet inte. Det är att det skulle stå vart hon ska vända sig för att få hjälp, annan hjälp. Hur hon skulle lösa sin situation. Det ska stå sådant också. Hennes problem måste ändå lösas. Hon måste ju få ordning på sin situation. Det saknar hon.

Gör språket enklare, mer vardagligt!

Absolut, men det kan bero på att jag är van att läsa sådana här texter eftersom jag arbetar på Arbetsförmedlingen. Jag tycker den är luddigt skriven, tycker inte att de har beaktat mina åsikter och det som jag har lagt fram. Ja, det skulle väl vara ett enklare språk då. Inte så svåra ord. De kan väl bytas ut.

Ja, jag förstod varför det blev som det blev. Tyckte ändå att det var många svåra ord och MYCKET text! Jag ville veta vad det blev och varför. Alltså hur blev domen och varför? Där-för tycker jag att de där skälen till varför man dömt som man gjort ska komma direkt efter avgörandet. Det är det jag vill veta först! Bakgrunden och en massa lagtext med kapitel och paragrafer hit och dit kan komma sist!

Jag förstår att domen blev som den blev, trots att jag tycker det var en liten fadäs med hård påföljd. Däremot kan man ju skippa att skriva ut lagtext och paragrafer.

Eftersom jag tyckte att domen var helt okej att förstå så har jag inga förslag till ändringar direkt, är däremot så besviken på att allt som hänt i mitt fall inte kommit fram i bakgrunden i domen. Det känns meningslöst att överklaga denna dom, jag kan aldrig få rätt känns det som.

Jo, jag förstod varför den blev som den blev, men jag tycker ändå att hela dokumentet är jurist-internt. Det skulle vara intressant om en språkvetare kunde titta på detta dokument och komma med synpunkter? Är väldigt intressant att göra komplicerade texter lätta att förstå. Om jag skulle sammanfatta det med en enda mening skulle jag säga: Förvaltningsrättens be-dömning först, bakgrund i målet sist.

I samband med att jag (intervjuaren) presenterar mitt ärende så framkommer det att hon inte kunnat läsa domen eftersom hon inte kan svenska så bra och hon har inte heller haft någon som har kunnat översätta domen till henne. Hon berättar att hon inte hade stöd från försäkringskassan och hade inte stöd från andra och hon arbetade inte. Hon säger: De lurade av mig mina pengar när jag jobbade också. Det är jättekonstigt för mig. Det var därför jag överklagade, men när jag förstod att förvaltningsrätten inte svarar mig valde jag att inte fortsätta. Jag har inte läst alla sidor. Jag läste bara några rader om att du inte fick någonting. Förra gången då jag läste hela sidor sa de nej till mig, därför fortsätter jag inte. Det är svårt, någon måste be-rätta för mig på mitt modersmål och jag fick ingen hjälp och jag kunde inte fortsätta.

Nej möjligtvis att jag inte visste... Ja det fick jag ju klart för mig då när ni ringde upp, att jag inte visste att man kunde ha lämnat in mera om man hade velat. Nu hade jag inget behov av det men... Först hade jag ju skickat in till Trafikverket och så fick jag ju svar från dem att de inte tagit hänsyn till mina skäl. Och då överklagade jag ju. Och då eftersom allting hände under en ganska kort tid så ringde ju någon upp mig och sa skulle jag lämna in något mer annars skulle de behandla ärendet med en gång. Och det var ju bra. Då gick det ju lite fortare. Men vad jag menar är att jag inte visste att jag kunde lämna in någonting mer om jag hade ve-lat.

- Men då kanske de borde ha upplyst dig om det då eller?

Nä men det sa han ju när han ringde eftersom om jag tänkte lämna in något mer annars skulle de behandla ärendet med en gång. Så att det var ju jättebra.

Man skulle kunna svara på sådana här frågor som man tycker och inte bara alla lagparagrafer som man hänvisar till. Att en vanlig människa som jag orkar inte med att gripa tag i det på rätt sätt. Egentligen måste man direkt gå på en advokat. Nu är det många år sen att visa att jag hade rätt. Egentligen är det kommunens fel som inte gav oss rätt adress på gatan och tomtnummer. Och det är fortfarande förvirring eftersom grannen till oss är ett dagis.

- Så er post hade hamnat på dagiset.

- Det hade det gjort men vi är grannar så. Det här landet...

Ja, hon fick hjälp att förstå den.

Ja det tror jag, det var ju mer än ett år sedan som allt hände. Vissa saker fick jag läsa flera gånger. Hur svenskan var skriven tänkte jag inte på. Det fanns inga oklarheter.

Det var väl ingenting. Jag förstod precis vad som stod. Det var bra faktiskt.

Upplevd rättssäkerhet (lyssnade, om något saknades)

Hon tycker inte att hon saknade något i domen. Inte mer lagtext.

Nej, han vet inte. Det är väl något regelverk som gäller. Han hade ju sökt CSN studiemedel också, men fått avslag där också. Han vet inte om det hade spelat roll för honom om det stått mer om regelverket.

Skulle önska tydligare information om vad vissa paragrafer betyder, till exempel ett informationsblad som skickas ut tillsammans med utskick av dom/beslut. Då slipper man googla och söka upp informationen själv.

Nej det gjorde jag inte, möjligtvis om jag tänker utifrån min pappas synvinkel som inte hade förstått mycket om inte jag hade hjälpt honom, en tydligare svenska, enklare.

Nej, det tycker jag inte att det gjorde. Förvaltningsrätten gick på att uppsägningen från mitt arbete kom från mig, men jag hade ju skickat ett REK till er som bevisade att jag blivit upp-sagd (fast för min skull fick jag säga upp mig själv). De ville ha bort mig.

Ja, jag tyckte faktiskt det. Däremot kände jag mig ynklig i min utsatta situation.

Nej, liten administrativ fadäs kanske inte kräver så mycket text. Jag tycker nog att det skulle räcka att hänvisa till lagrum och paragrafer för den som är intresserad av att sedan gå in och slå på nätet eller slå i lagboken.

Nej det tycker jag verkligen INTE! Det jag sa och allt som jag fört fram kom inte med i do-men?! Jag tycker inte att domstolen lyssnat på mig och framför allt, allt finns ju inte med i do-men, i delen där man beskriver bakgrunden.

Ja, det tycker jag och för mig gick det ju bra, så absolut ja på den frågan. Nej, jag saknade inte något. Det som jag faktiskt tycker är det mest begripliga i domen är skälen faktiskt

Det var för mycket information egentligen. För många ärenden. Alltså det delades på så att det blev två ärenden. Det skulle ha varit ett mål nr i stället. Det var som det var. Det är bara det att den mannen från Kronofogden, han skulle inte göra något åt det för han hade ju sina regler. Men de skickade vad Kronofogden skulle ha en eller två dagar som jag hade på mig att betala det där. Och det var jul då också och min fru hon låg i sängen med lunginflammation och hon är 75 så det var lite krisartat alltihopa. Så jag tyckte inte att jag hade tid att svara på ett riktigt sätt. Jag skulle ha använt en advokat till det här. Men det var inte i situation, jag har ju fyllt 81 nu då och har mycket besvär med kroppen, så jag kände mig orättvist behandlad i sig. Så vem skulle jag gå på, jag orkade inte med det.

Nej, det tycker jag inte. Alltså jag har pratat med advokater som säger att jag borde ha fått rätt i förvaltningsrätt. Förvaltningsrätten är svår att få rätt i... det är liksom jag vet inte... förlåt det kanske var...

Alla andra tycker att jag borde ha fått rätt. De här fallen där jag nu vet jag inte riktigt. De andra som går hos socialtjänsten har fått rätt, det är bara jag som har fått ny handläggare som får skit på grund av det, alltså problem.

- Så du tror att det beror på din handläggare?

- Ja, ja så är det. Hade jag haft min andra kvar så hade...

- Så du har samma omständigheter som de andra personerna som du känner?

- Ja, ja

Ja, jo jag kan ju säga att läkaren hade ju inte skrivit exakt så som jag hade sagt till honom hur det låg till. Då blev det ju det här utfallet utslaget på domen så att...

Ja, delvis. Det var väl det att i och med att mitt läkarutlåtande avgjorde ju alltihop om jag säger så. Därför att i och

med att läkaren hade skrivit lumbago fram till diskbräck så var det ju

Knappt övergående. Så det var ju så de gick på uppe hos er på förvaltningsrätten. Nej, det var väl inte det. Jag fick väl det väntade svaret om jag säger så.

- Du tycker inte att det var för mycket eller för lite lagtext eller att du blev förvirrad om vad du skulle göra eller så?

- Nej. Nej, jag vet ju vad jag kan göra. Att jag kan gå vidare med det där och det lär väl bli så att jag kommer göra det, så får vi se då.

Språket

Språket var lagom. Hon kunde läsa och förstå språket. Upplägget var jättebra, gick jättebra att följa och läsa.

Det var okej att läsa. Upplägg och språk var okej.

Rättsväsendet använder ett byråkratiskt språk och det är ju generellt svårt att förstå. Svåra ord. Tycker ändå det var rätt okej att hänga med i upplägg och språk.

Nej inte för mig personligen som har varit behjälplig i hela den här processen eftersom min pappa har varit så sjuk. Men för pappa har domen, språket i domen, varit mycket svår att förstå.

Det är ju ett byråkratiskt språk, och det förstår man väl att det måste vara till viss del, men man skulle väl kunna göra det lite enklare och vardagligare.

Det är styligt och jättemånga svåra ord och långa meningar. Tyvärr kan jag inte ge några exempel på specifika ord.

Jag tycker att språket i domen är relativt lätt att förstå. Enkelt, tydligt och inte så byråkratiskt faktiskt.

Jag förstod ju domen i sin helhet, men som sagt, jag tycker att dokumentet är juristinternt. Ord som: medger, klagande, bifaller, efterges och yrkande är INTE glasklara ord för alla att förstå.

Jag tycker att man skulle kunna hitta synonymer som förklarar vad domstolen menar på ett enklare sätt. Jag tycker att ni ska skriva mer journalistiskt, det viktigaste ska vara först, hur gick det för mig? Och sedan, varför? Varför dömde förvaltningsdomstolen så här?

Hon önskade att domen blev översatt till arabiska. Hon tog hjälp av en annan för att förstå

Stefan Petric



Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se